

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih SR Slovenije

Ljubljana, 14. januarja 1977 — Številka 1

PO 1087/1978

Dve plati sveta

Niko Toš

Rast in zaostajanje

Slovensko visoko šolstvo se je v zadnjih petih letih bujno razraščalo: ustanovljena je bila nova univerza, odprtih je več novih študijskih smeri in kmalu bomo imeli v 26 visokošolskih delovnih organizacijah približno 300 študijskih smeri in usmeritev. Nekatere višje šole so se v tem obdobju razvile v visoke šole, pred dograditvijo ali v gradnji je nekaj pomembnih visokošolskih objektov. V tem obdobju se je izredno povečalo število študentov, predvsem študentov ob delu. Visoke šole so po načelih mnogih središč razvile izobraževalne enote za študij ob delu in celo za redni študij tudi zunaj svojih sedežev...

Ob teh podatkih pa se pojavljajo tudi tisti, ki opozarjajo na drugo, manj razveseljivo podobo. Precej smo zaostali na kadrovskega področju. Že tako neugodno razmerje študenti — učitelji se je še poslabšalo in prispevalo k staranju učiteljske skupine in izbiri kadrov v zaprtih krogih. Zaostajanje ugotavljamo tudi na področju materialne oskrbljenosti visokošolskih organizacij, informacijskega dela, pri osebnih dohodkih visokošolskih delavcev in gradnji stanovanj zanje. Načrti za študentske domove so ostali na papirju, pa tudi socialna sestava študentov je še vedno po starem.

To so seveda le nekateri količinski kazalniki rasti in zaostajanja, ki pa ne zrcalijo razvojno pomembnih vsebinskih sprememb v pojmovanju vloge vzgojnoizobraževalnega dela. Sprememb v razmerah samoupravnih socialističnih družbe in v opredeljevanju osnov samoupravne organiziranosti delavcev na področju izobraževanja, študentov in družbenih uporabnikov. Vse to so pomembne novosti, začrtane v dokumentih zveze komunistov, novi ustavi, zakonu o združenem delu in slovenskem zakonu o visokem šolstvu. Bolj določno jih izraža zahteva, da se morata izobraževanje in delo povezati ali, povedano drugače: izobraževanje se mora vključiti v združeno delo.

Povezovanje izobraževanja in dela zahteva temeljito preobrazbo dosedanjega hierarhičnega in neenotnega vzgojnoizobraževalnega sistema. Ta sistem pa bo mogoče pozitivno poenotiti le, če bo vsaka faza izobraževanja odprta, jasno usmerjena v poklic in povezana z delom. Taka vzgoja in izobraževanje omogočata uveljavljanje posameznika glede na njegove sposobnosti in ne glede na njegov socialni položaj in delo, ki ga opravlja. Zagotavlja najboljše skladje med razvitimi sposobnostmi, interesi, hotenjem, znanjem, usposobljenostjo in resničnimi družbenimi potrebami v določenem času in razvoju. To odpravlja stihijo na tržišču zaposlovanja, monopole poklicev in slojev v opredeljevanju pogojev njihove (samo)reprodukcije in možnost administrativnega uravnavanja družbenih potreb. Tako zasnovan vzgojnoizobraževalni sistem odpravlja izobraževanje »elit« in hkrati zagotavlja možnosti za pridobitev visoke izobrazbe in za vsestranski razvoj osebnosti vsakega mladega človeka.

Naloge visokega šolstva, začrtane v skladu s temi prizadevanji, zahtevajo izpolnitev. Naštejmo samo najpomembnejše: Ena izmed teh je usklajevanje in razvijanje izobraževalnih programov in pedagoških

metod, ki zagotavljajo, da se znanje kot temeljna produkcijska sila in temelj družbenega napredka obnavlja in prenaša tam, kjer se preskuša — v neposrednih proizvodnih okoljih, v organizacijah združenega dela. Gre torej za interesno povezovanje izobraževalnih in proizvodnih organizacij združenega dela in njihovo vključevanje v vse procese samoupravnega odločanja. Visoko šolstvo bo sodelovalo s srednjim šolstvom pri oblikovanju načrtov in kadrovskih pogojev usmerjanega izobraževanja — utrdile se bodo delovne vezi. In še zelo pomembni nalogi: izobraževanje učiteljev in nenehno dopolnilno izobraževanje izobraževalcev vseh strokovnih smeri ter kadrovska prenovitev visokega šolstva.

Na področju izobraževanja učiteljev se je v zadnjih letih marsikaj izboljšalo. Pokazalo pa se je, da spremembe niso bile enotno zasnovane in da jih zaradi neustreznih pogojev ni mogoče povsem uresničiti. In obeti? V prihodnjih letih se bodo bistveno izboljšale delovne razmere na področju pedagoškega šolstva, saj bosta obe akademiji dobili novi poslopji. Še vedno pa bo premalo študentskih domov. Materialne in kadrovske razmere, v kakršnih delajo na pedagoških študijskih smereh filozofske fakultete, še zdaleč niso primerne, take pa so tudi tam, kjer poteka pedagoški študij družboslovja, naravoslovja in tehničnih ved. Število študentov, ki se vpisujejo na pedagoške študijske usmeritve, se povečuje, ne zmoremo pa obvladati dejavnikov, ki vplivajo na usmerjanje in selekcijo. Razveseljivo je, da se odloča za učiteljski poklic precej mladih iz delavskih in kmečkih družin, ne smemo pa dopustiti, da bi se za pedagoške študijske smeri odločali manj sposobni in ambiciozni. Taki, ki se ne zavedajo, kaj vse zahteva pedagoški poklic od človeka, bi se kasneje — morda že v prvih letih službovanja — ob najmanjših neugodnih okoliščinah izognili zahtevnemu delu v šoli. In še nekaj: prizadevanje za usmerjanje v pedagoške poklice bo toliko časa le navidezno uspešno, dokler se ne bo temeljito spremenilo vrednotenje učiteljevega dela.

Posebno pomembno je, da že letos opredelimo pogoje za prehod s srednjih šol na višje in visoke šole in določimo temelje za usmerjanje v visokošolski študij. To neposredno zadeva učiteljske kolektive srednjih in visokih šol pa tudi druge družbene in strokovne ustanove. Usmerjanje v izobraževanje in poklic mora postati sestavni del vzgojnoizobraževalnega sistema. Temeljiti mora na spoznanjih, kakšne kadre potrebuje družba v prihodnjih letih. Torej: čimprej je treba izdelati metodologijo načrtovanja kadrovskih potreb na temelju sestave dela in razvojnih smeri, opredeljenih v načrtu družbenega razvoja. Vsakršno poenostavljanje tega vidika lahko zelo škoduje in ima dolgoročne posledice.

To so le nekateri kazalniki rasti in zaostajanja v zadnjem obdobju na področju slovenskega visokega šolstva. Še veliko perečih vprašanj ostaja nerešenih. Tudi za visoko šolstvo velja: taka vprašanja bo mogoče uspešno reševati le v tesnem prepletu, usklajenem sodelovanju z združenim delom.

Začasno...

V »Resoluciji o politiki izvajanja družbenega plana SR Slovenije za obdobje od leta 1976 do 1980 v letu 1977 piše med drugim tudi tole:

4.2. Hitrejše in učinkovitejše uveljavljanje kakovostnih dejavnikov razvoja kot temeljni pogoj za hitrejšo gospodarsko rast, naraščanje produktivnosti dela in doseganje večjega dohodka zahteva: (citaj tretje alinee)

— uveljavljanje že sprejetih načel kadrovske politike in intenziviranje procesa reforme vzgojnoizobraževalnega sistema v skladu z družbenimi razvojnimi potrebami, zlasti z okrepljenim poklicnim usmerjanjem v osnovnih in srednjih šolah, s politiko štipendiranja in prilagajanja zmogljivosti izobraževalnih organizacij ter s stalnim izobraževanjem ob delu; (koniec citata)

Ta odlomek iz resolucije daje nepoučenemu upanje, da se bodo finančne razmere za prosveto v letu 1977 postavile na trdne temelje. Da se bodo uredile. Da bo minila nenehna napetost zavoljo iskanja denarnih možnosti in se bodo prosvetni delavci, skupaj z ravnatelji, res lahko posvetili vzgojnoizobraževalnemu delu. Tistemu, za katerega so se usposabljali.

Izobraževalna skupnost Slovenije je dodala k resoluciji več dopolnil. Eno izmed teh trdi: Tudi v letu 1977 se bodo nadaljevala prizadevanja, da se družbenoekonomski položaj delavcev v družbenih dejavnostih izenači z družbenoekonomskim položajem delavcev v gospodarstvu in se čim bolj uveljavi nagajevanje po delu. — Tudi ta citat sam po sebi bi bil optimističen, če ne bi vedeli, koliko let si že prizadevamo za izenačenje položaja delavcev v družbenih dejavnostih s položajem delavcev v gospodarstvu.

Dan prosvetnih delavcev občine Ptuj

V soboto, 25. decembra 1976 se je srečalo v Ptujju okrog 500 delavcev vzgojnoizobraževalnih zavodov z območja ptujske občine na tradicionalnem dnevu prosvetnih delavcev. Srečanja, ki se je začelo v dvorani mestnega kina, so se udeležili tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij ptujske občine, predstavniki odborov Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja občin Maribor, Ormož, Varaždin in drugi gostje.

Pokrovitelj srečanja je bil občinski komitej ZKS Ptuj, ki je skupaj z organizatorjem — občinskim odborom Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja to srečanje pripravil in povabil nanj Emila Rojca, predsednika komisije za idejna vprašanja vzgoje in izobraževanja ter kulture in znanosti pri CK ZKS.

Srečanje je začel Gvido Čepin, predsednik občinskega odbora Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja občine Ptuj. V svojem govoru je poudaril pomen vzgojnoizobraževalnega dela pri oblikovanju mladega rodu. Prepričan je, da bomo prosvetni delavci tudi v prihodnje kos nalogam, ki nam jih nalaga naša skupnost. Posebej je opozoril na pomen svobodne menjave dela, ki jo bo treba čimprej uresničiti tudi na področju vzgoje in izobraževanja.

Svoje vzgojitelje in učitelje so pozdravili tudi učenci ptujskih osnovnih šol, ki so v ta namen

stih s položajem delavcev v gospodarstvu. Konca prizadevanja ni videti, še manj pa uspešnega konca. In navsezadnje je vsakomur jasno, da je neizenačen položaj isto kot neenakopravnost. Tako zavestno in hote opuščamo nekaj, kar je z našo ustavo zagotovljeno.

Tretji dokument »Sklep o začasnem financiranju dejavnosti usmerjenega izobraževanja v prvem polletju 1977« nas trdo postavi v našo negotovost polno resničnosti. Navaja namreč, da bodo stopnje prispevkov za financiranje dejavnosti samoupravnih interesnih skupnosti na področju družbenih dejavnosti za leto 1977 sprejete šele do 31. maja 1977. Zato bo v 1. polletju veljal zakon o začasnem financiranju v višini plačanih akontacij v II. polovici leta 1976, povečanih za 20 %. In še pripomba — Izvršni odbor skupščine izobraževalne skupnosti Slovenije se pooblašča, da v mejah priliva sredstev določa višino akontacije za dejansko opravljene storitve v času od 1. januarja do 30. junija 1977 v skladu z merili, sprejetimi za leto 1976.

Resolucije, sklepi, dopolnila — vse to ne pomeni več našega skupnega prizadevanja za jasno in trdno načrtano pot k napredku. Vse pogostejše postaja »papiirnata vizija« tistega, kar bi želeli in hoteli. Ta dvojnost nam jemlje zagnanost pri delu, manjša našo storilnost. O velikem zlu — premajhni storilnosti lahko vsak dan slišimo in bomo; občutimo jo na lastni koži. Ena od korenin tega zla je tudi začasno financiranje, dogovarjanje, načrtovanje in tako naprej — občutek začasnosti vsega, kar počnemo, za kar si prizadevamo, za kar se odločamo.

N. MAURER

pripravili kratek, a prisrčen kulturni program.

O oblikovanju vzgojnoizobraževalnega sistema na temeljih usmerjenega izobraževanja, družbenopolitične angažiranosti prosvetnih delavcev in zakona o združenem delu je govoril Emil Rojca. Dejal je, da mora postati delavec subjekt razvoja vzgoje in izobraževanja in sočasno subjekt reforme našega šolstva. Vedno bolj pomembno postaja sodelovanje vzgoje in izobraževanja z ostalim združenim delom, pa tudi poglobljeno samoupravno delo v vzgojnoizobraževalnih organizacijah; pri tem ima veliko vlogo Sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja.

Udeležence srečanja je v imenu pokrovitelja pozdravil sekretar občinskega komiteja ZKS Alojz Gojčič, ki je poudaril uspehe prosvetnih delavcev na vzgojnoizobraževalnem področju in pri njihovem družbenopolitičnem delu.

Gvido Čepin je v imenu občinskega sveta Zveze sindikatov občine Ptuj podelil priznanja petim prosvetnim delavcem: Marjani Forbiciji, Ani Veršič, Tonetu Velikonji, Jožetu Kaučiču in Ervinu Hojkerju.

Prosvetni delavci in njihovi gostje so v prisrčnem, prijateljskem ozračju nadaljevali svoje srečanje v prostorih Narodnega doma Ptuj.

ERVIN HOJKEK

Prepočasi do strehe

Brez načrtovanja ne gre, pri načrtovanju pa ne brez težav. Kadarkoli zagledajo načrti luč sveta, morajo načrtovalci poslušati očitke. Težave z načrtovanjem imajo v TOZD, v interesnih in krajevnih skupnostih, skratka, povsod in na vseh področjih. Razumljivo je, da šolstvo ni izjema. Tudi visoko šolstvo ne. Ni pa črna ovca, kot pravijo nekateri.

Tudi to opombo je bilo slišati med drugim na zadnji seji republiškega odbora Sindikata delavcev znanosti in visokega šolstva. Na dnevnem redu sta bili dve točki, ki sta obetali živahno razpravo: razvoj visokošolskega izobraževanja v obdobju 1976—1980 in razvoj raziskovalne dejavnosti v teh letih.

Inž. Mitja Zupančič, predsednik Sindikata delavcev znanosti in visokega šolstva, je že na začetku opozoril, da je treba pri načrtu republiške izobraževalne skupnosti poudariti predvsem

tere naloge, skupne vsem občinskim in posebnim izobraževalnim skupnostim.

Bistvena lastnost novega sistema naj bi bila sposobnost opraviati temeljno nalogo: menjavo dela. Ta naj bi potekala na več načinov — kot neposredna menjava med OZD in prek interesnih skupnosti. Pri tem pa bodo težave toliko časa, dokler ne bo jasna cena vzgojnoizobraževalnih storitev. Na to temo je razpisana tudi raziskovalna naloga.

Jože Deberšek je opozoril tudi

V kateri umetniški šoli si se učila, narava? (Foto: Stane Jesenovec)

razvoj načrtovanja posameznih organizacij združenega dela. Dejal je, da se pri tem načrtovanju visokemu šolstvu ni povsem posrečilo zagotoviti zaželeno udeležbo. Zamujeno je seveda mogoče popraviti. Pri tem je treba posvetiti posebno pozornost uspešnosti visokošolskega študija, študiju ob delu in kadrovske politiki.

ČETRTINA PREBIVALSTVA V ŠOLI

Predsednik Izobraževalne skupnosti Slovenije Jože Deberšek je opozoril na nekatere značilnosti dosedanjega razvoja izobraževanja na Slovenskem: na buren kvantitativni razvoj v zadnjih petih letih, ko se je izredno hitro povečevalo število učencev in študentov; sedaj jih je v osnovnih šolah 220.000, v srednjih 80.000 in v visokih 30.000. Skratka, 330.000 rednih učencev, s tistimi v mali šoli in v šolah za odrasle pa se šola kar četrtina prebivalstva. Veselje ob teh številkah konča podatek, da se je delež za vzgojo in izobraževanje v tem istem petletnem obdobju znižal s 4,12 % na 4 % družbenega proizvoda. Posledice so znane in jih ne kaže ponavljati. Obseg izobraževanja se bo povečeval tudi v prihodnje — saj bo kar veliko mladih prišlo v srednje in visoke šole — vse tja do leta 1980, ko se bo »priliv« začel umirjati.

Štiri tisoč učencev je iz drugih republik: nekaj v osnovni šoli, veliko pa v srednjih šolah. V gradbeništvu, rudarstvu in gumarstvu je 90 % učencev iz drugih republik.

Obsežna razprava o samoupravnih sporazumih o temeljih planov, ki jih je bilo treba prilagoditi zakonu o združenem delu, je povzročila, da ti samoupravni sporazumi še sedaj niso podpisani. Letošnjih prvih šest mesecev bodo šole financirane po začasnem instrumentariju, do tedaj pa bo določen instrumentarij za leto 1977.

Pospešeno se snujejo posebne izobraževalne skupnosti — za določen program ali za skupino določenih programov, znotraj teh pa temeljne izobraževalne skupnosti za določen ožji program ali skupine ožjih programov. Izoblikoval naj bi se razvejan sistem samoupravnih interesnih skupnosti za področje usmerjenega izobraževanja — vse pa naj bi povezovala republiška izobraževalna skupnost, ki bi uravnavala medsebojne odnose, vzajemnost med občinskimi in posebnimi izobraževalnimi skupnostmi in skrbela za enoten sistem. Obdržala bo tudi neka-

bravnavati samo kot področje izobraževanja, na temelju samoupravnih sporazumov izobraževalne skupnosti, temveč glede na celotno družbo in ves družbeni srednjeročni načrt, ki širše opredeljuje temeljne ekonomske in družbene usmeritve. Zato mora vsaka visokošolska delovna organizacija opredeliti svoj razvoj in naloge ne samo za tisti program, ki je dogovorjen z republiško izobraževalno skupnostjo, temveč za tisto dejavnost, ki jo opravlja po neposrednem dogovoru z delovnimi organizacijami.

Ker ni dolgoročno opredeljenih kadrovskih potreb, se celotno izobraževanje in temu prilagojena štipendijska politika srečujeta z več neznankami. Nekatere zadeve se rešujejo preprosto po tržnih zakonih. Ponavadi pravimo: dokler združeno delo ne bo opredelilo svojih kadrovskih potreb, tudi na vzgojnoizobraževalnih zavodih ne moremo sprejemati novincev drugače kot po interesu mladine. To miselnost moramo spremeniti. Visoke in srednje šole naj ne čakajo, da jim bo kdo povedal, koliko kadrov potrebujemo; to morajo ugotoviti same v neposrednem sodelovanju z združenim delom. Tudi študija ob delu ne sme uravnavati trg, ampak ga je treba usmerjati in načrtovati.

Razpravljalci so opozarjali na materialni položaj visokega šolstva, saj je v preteklem obdobju tudi to šolstvo zašlo v velike težave in na to, da je merila izobraževalne skupnosti treba bolj prilagoditi samoupravnim sporazumom o delitvi dohodka na teh zavodih.

Ob vsej raznoterosti problemov pa se je razprava vedno znova vračala k osrednji točki — predlogu samoupravnega sporazuma o temeljih plana. Opozarjali so, da morajo posamezne OZD sprejeti in uskladiti svoje načrte najprej z zakonom o družbenem načrtovanju — to naj

Dedek Mraz na Suhorju

Že šestnajsto leto ima Jugotekstil iz Ljubljane patronat nad podružnično šolo Suhor.

Tudi ob novem letu so se iz Jugotekstila spomnili suhorskkih učencev. 28. decembra se je pripeljal na Suhor dedek Mraz iz Jugotekstila. S seboj je prinesel darila. Preden jih je začel deliti, so mu učenci pokazali, česa so se naučili prav za novo leto. Po končanem programu je dedek

bi se zgodilo do letošnjega februarja. Sedanji načrti ne obravnavajo celotne dejavnosti visokošolskih zavodov, saj se omejujejo le na pedagoško dejavnost, pa tudi metodologija načrtovanja še ni izdelana.

Natančen pregled o razvoju ali natančneje — zastoji raziskovalne dejavnosti v zadnjih letih je podal na tej seji predstavnik raziskovalne skupnosti SRS. Za ponazoritev samo nekaj podatkov: za raziskovalno dejavnost smo imeli 1,70 % družbenega proizvoda. Ta odstotek je do leta 1970 naraščal, po letu 1970 pa vztrajno pada, tako da je znanal 1975 samo še 1,07 % — tako kot leta 1965. Ni pa se zmanjšalo število raziskovalcev, nasprotno: naraščalo je kot stopnja zaposlenosti v SR Sloveniji. Tako se je gibala tudi sestava zaposlenih po izobrazbi.

Novi družbeni dokumenti napovedujejo ponoven vzpon raziskovalne dejavnosti. Leta 1980 naj bi delež za raziskovalno dejavnost dosegel 2 % družbenega proizvoda, kar pa najbrž ne bo mogoče doseči.

Samoupravni sporazum o temeljih plana naj bi zagotovil stabilne pogoje raziskovalne dejavnosti, saj je to področje, kjer so potrebne dolgoročne naložbe, da se pokažejo rezultati. Sedaj pa je ta dejavnost še vedno izrazito odvisna od kratkoročnih nihanj gospodarskega uspeha. Gre torej za očitno protislovje.

Poudarili so tudi, da edino izobraževalna in raziskovalna skupnost upošteva obseg denarja, določen z načrtom razvoja Slovenije, druga področja — zdravstvo, kultura in telesna kultura pa ga presegajo.

Razprave, načrtovanja in nenehna dopolnjevanja. Vse zato, da bi bilo mogoče v korak s časom in družbenimi potrebami. Tako kot zahteva tok življenja.

MARJANA SMREKAR

Velika samoupravna odgovornost

Razprava na temo »Samoupravno sporazumevanje o dohodku in delitvi sredstev za osebe ne dohodke v luči zakona o združenem delu« pri republiškem odboru Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja konec decembra je pokazala prenekatero prednost in pomanjkljivost našega samoupravnega dogovarjanja.

Delegati so med drugim poudarili, da je treba vrednotiti tudi odgovornost pri delu in delovne pogoje; dalje — izrabo delovnega časa, pa tudi minulo delo, kako je prosvetni delavec s svojim delom prispeval k izboljšanju sedanjega dela. Izobrazba sama po sebi vse bolj izgublja pomen; je pa sestavni element dela in kot taka neločljivo povezana z njim. Tudi z uspešnostjo pri delu.

Predlog, da bi imeli enoten samoupravni sporazum, so delegati z odobravanjem sprejeli. Tako bi morda odpadle razlike med posameznimi občinskimi; pogosto mejijo že na krivice. Seveda bi sestava takega sporazuma na primer za vse osnovne ali sorodne srednje šole terjala veliko samoupravno odgovornost.

Ustavili so se ob vprašanju razdeljevanja denarja: ali se morda le ne bi odločili za 50-odstotno amortizacijo — in bi več denarja ostalo za osebne dohodke? Toda to bi pomenilo, da je šolstvo spet v neenakopravnem položaju. In še — da samo sebi odžira učne pripomočke in onemogoča popravila šolskih

zgradb v času, ko s samopripekvi gradimo nova. To so grde strupoti zavoljo pomanjkanja denarja. In pri tem vsi sporazumi ne pomagajo veliko.

Komisija za osnovne šole je pred časom naslovila družbenim pravobranilcem dopis z vprašanjem, ali so merila za financiranje osnovnih šol v skladu z ustavo. Po kakšnih merilih se razdeljujejo sredstva našim šolam? Ne glede na njihovo delo — pač pa glede na zbrani denar. To pa je neenakopravno.

Treba je tudi določiti, kaj je osnovni učiteljev osebni dohodek, da se ne bo na primer vse dodatne nadure, opravljene zavoljo pomanjkanja učnega osebja, merilo kot osnovni osebni dohodek. Tudi s takim merjenjem ali ocenjevanjem prihajamo do anomalij: na šolah, ki delajo v urejenih razmerah in s polno zasedbo, so osebni dohodki nizki. Obstaja pa šola, kjer predstavljajo 26 % opravljenega dela nadure. Ne zavoljo hlastanja za denarjem — pač pa zaradi pomanjkanja učiteljev. Če ocenjujemo zdaj njihove osebne dohodke, so seveda več kot zadovoljivi. Toda seštejmo osebne dohodke mehanikarja, ki popoldne doma popravlja avtomobile — pa ne bo primerljive!

O vprašanju otroškega varstva je govorila delegatka iz Kranja. Vzgojiteljice bi želele, da bi ta dejavnost prišla pod eno skupnost. Zdaj so razpeti med republiško skupnost otroškega var-

stva in izobraževalno skupnost Slovenije. Ob tej dvojnosti se prečesto zgodi, da ne vedo, kdo bo financiral posamezne dejavnosti.

Po končani razpravi so delegati republiškega odbora sprejeli tale stališča in sklepe:

— Delegati Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije ponovno izražajo potrebo po uveljavitvi enotnega samoupravnega sporazuma o dohodku in njegovi delitvi, ki bo veljal za vse področje vzgoje in izobraževanja in priporočajo delovnim skupinam, naj čimprej pripravijo osnutek za razpravo v šolah in drugih ustanovah, ki se ukvarjajo z izobraževanjem; pri tem naj upoštevajo pripombe te razprave.

— Delegati predlagajo občinskemu odboru, naj spodbudi razprave o temeljih načrtov razvoja naše dejavnosti, ki so osnova za uveljavljanje svobodne menjave dela.

— Delegati si bodo prizadevali, da bo osnutek enotnega sporazuma temeljito obravnavan v vseh delovnih skupnostih šol in drugih ustanov, ki se ukvarjajo z izobraževanjem; sporazum naj bi bil samoupravno sprejet do prvega polletja letos.

— Služba republiškega odbora naj seznani s temi sklepi vse občinske odbore in prek njih vse osnovne organizacije ter skupne komisije udeležencev sporazumevanja.

NEŽA MAURER

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štirinajstrednevno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor. Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina: 50 din za posameznike, za šole in druge ustanove 80 din. Št. tek. računa 50100-101-16915. Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643 Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Ohranimo čisto okolje, osnutek za plakat, Ivan Kuzma, 4. letnik šole za oblikovanje v Ljubljani. Likovni pedagog: France Pušin

čim bolje se bomo poznali

Predstavljamo vam slovenske celodnevne šole

Je mogoče? Popolno nezanimanje!

Morda bo videti zapisani pogovor nevezan? Toda — kdaj se pogovarjamo tako, kot zapišemo v časnik? Malokdaj. Sogovornikom se pogosto utrne misel, beseda, stavek, ki ima svoj pravi pomen le, če je zapisana v trenutku, na mestu, kjer je bila izrečena.

Na osnovni šoli Josip Broz-Tito Domžale smo se pogovarjali v petek 7. januarja 1977. V pogovoru so sodelovali: Betka Potočnik, ravnateljica osnovne šole Josip Broz-Tito, Alenka Taštanoska, šolska psihologinja, Malči Lončar, učiteljica 4. a razreda in Ana Pustotnik, učiteljica 1. a razreda.

Ravnateljica: Pri nas imamo celodnevno osnovno šolo v 12 oddelkih 1. do 4. razreda, od 15. oktobra 1976. Zaradi obnove osnovne šole v Jaršah se je zakasnil tudi naš prehod na celodnevno osnovno šolo. Na prvem roditeljskem sestanku, potem ko smo že uvedli celodnevno osnovno šolo v nižjih razredih, so nas starši učencev iz višjih razredov vprašali, kdaj bo taka šola tudi za njihove otroke.

7.30. Natančno upoštevamo program komisije za celodnevno osnovno šolo Zavoda SRS za šolstvo.

Učiteljica 4. a razreda: Na šoli so trije oddelki 4. razreda. Matematiko in slovenščino poučuje vsaka tovarišica v svojem razredu. Učiteljice, ki poučujejo druge predmete, imajo pouk v vseh treh razredih. Učencem je to všeč. Veseli so spremembe. Z vsako učiteljico se dobro razumejo in tudi one si prizadevajo pridobiti njihovo naklonjenost. Vsaka učiteljica sama vodi učence pri samostojnem učenju svojega predmeta. Največ je z učenci razredničarka, vodi jih na kosila, pomaga jim razporejati prosti čas, ker pa poučuje slovenščino in matematiko, se jim mora tudi pri samostojnem učenju še posebej posvetiti.

Razbremenitev? — Skupne priprave za posamezne predmete. Obremenitev? — Časovna, skrb za smotno izrabo prostega časa učencev, predvsem pa zavest, da sam odgovarjaš za učenčev uspeh.

BREZ POMOČI

Ravnateljica: Priprave in pravila izvedba prostega časa zahtevajo od učiteljev veliko napora. Pri tem nam nihče (mislim seveda na zunanje sodelavce) ne pomaga.

Učiteljica 4. a razreda: Učence smo povprašali, kako so zadovoljni z novo obliko pouka. Odgovori so bili prav laskavi. Zadovoljni so: z načinom učenja, s tem, da jim ni treba nositi domov torb, s hrano. Navdušujejo jih medsebojna pomoč, samostojno učenje, tovarštvo. Žele si le, da bi bilo na šoli več raznovrstnih krožkov.

Ravnateljica: Tudi mi si želimo pestrejšo in bogatejšo izrabo prostega časa. Žal so društva in organizacije pri tem povsem odpovedale. O tem smo z dopisom št. 394 z dne 2. 12. 1976 seznanili tudi občinsko izobraževalno skupnost, SZDL, ZK. Do danes nismo prejeli še niti enega odgovora. Tudi občinski izobraževalni skupnosti smo dokazali, da za 1,4 učitelja na oddelke ne moremo delati. Strinjali so se z našo ugotovitvijo — toda, žal, nič več kot to.

Psihologinja: Te organizacije in skupnosti bi nam morale pomagati. Prej so nas prepričevali, naj čimprej preidemo na celodnevno osnovno šolo, sedaj jih ni blizu.

Ravnateljica: Učiteljice opravijo precej nadur. Lahko smo srečni, da sploh hočejo delati, več kot morajo. Zaslužijo vso pohvalo.

ZAMUJENA PRILOŽNOST

Pred nedavnim so imele skupščine samoupravnih interesnih skupnosti in zbori občinske skupščine skupno sejo. Zakaj na tej seji niste seznanili delegatov s položajem na naši šoli? — smo vprašali naše sobesednike.

Ravnateljica: Na tej seji sem bila le kot gost. Ne vem, če je konferenca delegacij, ki nas predstavlja v skupščini, poslala na sejo delegata. Vodja konference, učitelj šole v Radomljah, je ni sklical že vse leto.

Psihologinja: Pred nedavnim smo na seminarju o delegatskem sistemu obravnavali tudi delo po skupinah. Ena od takih je gotovo tudi koordinacijski odbor za uvajanje celodnevne osnovne šole pri občinski konferenci SZDL Domžale. Ta ni ustrezno sestavljen, saj je — kar tri četrtine njegovih članov prosvetnih delavcev. Kje so predstavniki ljubiteljskih društev in organizacij, družbenopolitičnih organizacij, TOZD, krajevnih skupnosti. Kaj delajo ti odbori v krajevnih skupnostih?

Ravnateljica: Zunanje sodelavce smo skušali dobiti tudi neposredno. Ne posreči se nam. Občinska izobraževalna skupnost daje društvom in organizacijam letno precej denarja. Morali bi se vključiti v delo celodnevne osnovne šole.

In še nekaj smo jih vprašali: Ali so predstavniki katere družbenopolitične organizacije, skupnosti ali društva obiskali vašo šolo po uvedbi celodnevne osnovne šole?

Ravnateljica: Nobene. Od drugod smo zvedeli, da bomo imeli celodnevno osnovno šolo. 17. junija leta 1975 smo sklicali predstavnike družbenopolitičnih organizacij in jim predstavili naše (ne)možnosti, za prehod na celodnevno osnovno šolo. Od tedaj se za naše težave ne zanima niti SZDL.

PO TREH LETIH — NEENOTNO

Učiteljica 1. a razreda: Manj me utruja pouk kot sodelovanje pri izrabi prostega časa učencev. Vzrok: na šoli nimamo dovolj potrebnih igralnic, telovadnic in večnamenskih prostorov.

Za pouk imamo na voljo le nekaj potrebnih učil, biti pa bi moral individualen, kakovosten in spontan. Nimamo primernih izkušenj in pedagoški svetovalci nam premalo pomagajo, zato imamo veliko skrbi. Težave povečuje še to, da na tem področju dela šole orjemo ledino. Po treh letih, toliko časa je namreč minilo, odkar se je v Sloveniji začela celodnevna osnovna šola, pa bi morali ustrezni zavodi in organi poskrbeti za bogatejšo izmenjavo izkušenj in napotkov.

Učiteljica 4. a razreda: Nismo še hospitalni. Še dobro, da nam psihologinja svetuje in daje napotke, kako naj iščemo ustrezno pot.

Ravnateljica: Čas bi bilo, da bi odgovorni na Zavodu SRS za šolstvo dali vsem enotna navodila in podatke. Vsak ravna po svoje. Občinske izobraževalne skupnosti največkrat ne vedo, kaj storiti. Nekateri šole imajo odobrenega 1,4 učitelja (taka so merila), druge 1,7, tretje 1,8, so tudi take, v katerih imajo dva učitelja na oddelke. Ni dovolj, da sodelujemo, čeprav zelo dobro, le občinske šole. Tako sodelovanje je nujno tudi v ljubljanski enoti zavoda za šolstvo.

Učiteljica 1. a in 4. a razreda: Zadnji čas bi bil, da bi že izšli obljubljeni delovni zvezki. Mnogo časa nam vzame priprava delovnih nalog.

NE BODO MOGLA OBVELJATI

Ravnateljica: Dobili smo 25 % več denarja. Tolikšen je tudi dohodek učiteljic, ki poučujejo v celodnevni osnovni šoli. Plačnik je pozabil, da je treba zanje plačati tudi boleznino, nadomeščanje, nadure. Moramo res vse to plačevati iz rednega dohodka? Če že to prenesemo, pa prav gotovo ne bodo mogli več dolgo veljati merila za materialne izdatke. Igrače, učbeniki in učila — vse to gre v enem letu skozi

toliko rok, da od tega ne bo prav nič ostalo. Učenci zelo radi in veliko berejo, knjig zmanjkuje. Pred koncem leta še nismo vedeli, koliko denarja bomo dobili. Se bo to še ponavljalo?

Vprašanje: Ali dobro gospodarite.

Ravnateljica: Bolje ne moremo. Ne vemo več, kje iskati notranje rezerve. Lani smo vsi, učenci, prosvetni in tehnični delavci, delali prostovoljno na igrišču. Le 40.000 din smo dali za »strojne« ure.

Vprašanje: Ali tarejo tudi druge šole v občini, ki imajo celodnevno osnovno šolo, take težave?

Ravnateljica: Večkrat se sestanemo ravnatelj in člani svetovalnih služb. Veliko skupnih skrbi imamo. Zahtevamo poenotenje meril glede števila zaposlenih, plačevanja, rešitev prostorske problematike.

Vprašanje: Vam je žal, da ste sprejeli pobudo in uvedli celodnevno osnovno šolo?

Psihologinja: Zaradi otrok ne. Predvsem so s celodnevno osnovno šolo veliko pridobili tisti

Občinska izobraževalna skupnost Domžale Obilo uspehov, nič manj težav

Če bi primerjali položaj v osnovnem šolstvu domžalske občine pred tremi leti in letos, bi videli, da se imajo občani, predvsem pa prosvetni delavci in njihova izobraževalna skupnost s čim pohvaliti. Več kot je zapisano v srednjeročnem načrtu za obdobje 1976—1980, so dosegli pri uvajanju celodnevne osnovne šole, izboljšal se je materialni položaj šol in prosvetnih delavcev, na nekaterih šolah so že zaposlili posamezne delavce šolskih svetovalnih služb, za vse šolske novince je bila organizirana mala šola, zelo se je izboljšal učni uspeh itn.

Ob vseh teh uspehih pa je še vedno nekaj zadev, ob katerih so delegati občinske izobraževalne skupnosti, učitelji, krajani in učenci po pravici zaskrbljeni.

O uspehih in težavah te izobraževalne skupnosti smo se pogovarjali s predsednico izvršnega odbora občinske izobraževalne skupnosti Domžale Vido Hafner:

Takole nam je pripovedovala: — Načrt za leto 1976 je bil usklajen s srednjeročnim načrtom razvoja vzgoje in izobraževanja v občini Domžale in je bil tudi uresničen. Zagotavljali smo denar za nemoteno poslovanje vzgojnoizobraževalnih zavodov. Za potrebe občinske izobraževalne skupnosti in vzgojnovarstvenega zavoda Domžale smo zbrali nad 60 milijonov dinarjev. Težav z zbiranjem denarja nismo imeli, in imamo celo nekaj presežka. Osebnih dohodkov prosvetnih delavcev so se zvišali na 2610 din na pogojno nekalificirane delavce. To se ujema z določili v samoupravnem sporazumu o delitvi dohodka in osebnih dohodkov. Razmerje med materialnimi izdatki in osebnimi dohodki — 14:86, ocenjujemo trenutno za ugodno, nadaljnji razvoj pa bo zahteval večji delež za materialne izdatke. V preteklih desetih letih smo dobili precej novega šolskega prostora, telovadnic, svoje pa zahteva tudi celodnevna osnovna šola.

Lani smo uvedli na osnovni šoli Josip Broz-Tito, na osnovni šoli Šlandrove brigade v Domžalah in osnovni šoli Dob skupaj 29 oddelkov celodnevne osnovne šole z okrog 800 učenci nižje stopnje.

Zaradi izredno slabega stanja, v katerem se je znašla po potresu podružnična šola v Krašnji, smo se odločili, da bomo tam zgradili novo šolo. Z velikim razumevanjem večine samoupravnih interesnih skupnosti, sklada za naravne nesreče, posameznikov, Marlesa in drugih, bodo dobili v Krašnji nove učilnice morda že letošnjega 1. septembra, prav

Tedna je konec in šolsko torbo nesemo domov. V ponedeljek zjutraj jo bomo spet prinesli v šolo (Foto: Stane Jesenovec)

iz neurejenih družin. Jezi nas le to, ker niso zadeve urejene in se moramo boriti z začetniškimi težavami.

Naš smoter je in bo kakovostnejši pouk. Prizadevali si ga bomo še bolj individualizirati, tako da se bodo otrokove sposobnosti v resnici uveljavile.

Vključili smo se v raziskave pedagoškega inštituta. Delamo v majhnih skupinah z učenci, ki imajo posebne učne težave. Celodnevna osnovna šola daje dovolj možnosti za tako obliko pouka in je torej v resnici potrebna.

STANE JESENOVEC

nadarjene učence, vključenih v celodnevno osnovno šolo 800 učencev ali 15,5 %, meni izvršni svet občinske izobraževalne skupnosti, da je treba iskati možnosti za nadaljnji razvoj celodnevne osnovne šole predvsem v manjših krajih. Ocenjujemo, da uvedba te sodobne oblike pouka — samo v središčih, še nadalje pogloblja socialne razlike. Zato je komisija za investicije v šolstvu pri naši skupnosti sprejela sklep, da je treba vse prihodnje obnove in gradnje šol izvesti tako, da bo v njih mogoče uvedba celodnevne osnovne šole. To stališče bo že uveljavljeno v Krašnji; pa tudi v Vrhoplju pri Moravčah naj bi do konca srednjeročnega obdobja usposobili šolsko poslopje za celodnevno osnovno šolo.

Razumljivo je, da ne bomo mogoče preiti na celodnevno osnovno šolo v vseh oddelkih na nižji stopnji (velja za osnovno šolo Šlandrove brigade) in v višjih razredih. Nasprotno, položaj se bo v naslednjih letih še poslabšal, ker se na območje domžalske občine priseljuje izredno veliko mladih družin. S samoprispevom zbrani denar za gradnjo in obnovo šolskih stavb od leta 1974 ne bo zadoščal. Prihodnje leto aprila nameravamo razpisati nov referendum, na katerem bi se volilci odločili za povišanje prispevne stopnje v sedanjem samoprispevu in za uvedbo novega samoprispevka za naslednjih nekaj let. K temu nas sili problematika novih naselij, tudi tistega v Trzinu, kjer bo v nekaj mesecih okrog 600 šoloobveznih otrok. V tem kraju imamo sedaj le šolo za učence od 1. do 4. razreda. Predvidevali smo, da bomo dobili za to in druge šole do leta 1980 okrog 15 milijonov dinarjev iz posebnega prispevka, ki naj bi ga plačevali vsi, ki gradijo na območju naše občine, pa je bila uvedba takega prispevka označena kot protustavna. Pričakujemo, da bodo republiški organi sistemsko uredili dolžnosti in pravice, ki jih imajo ljudje, ki se selijo iz občine v občino. Morali bi tudi pomagati občinam, kot je naša, rešiti težave, ki jih ima zaradi nenavadno visokega priseljevanja, saj primanjkuje ustreznih objektov v novih stanovanjskih soseskah.

STANE JESENOVEC

Betka Potočnik, ravnateljica osnovne šole Josip Broz Tito Domžale

Psihologinja: Že v šolskem letu 1975-76 smo povedali staršem, da bomo prešli na celodnevno osnovno šolo. Sprva so nekoliko nasprotovali. Bili so se, da bo treba odšteti preveč denarja za prehrano. Po uspešnem preskusu, ki ga je preстал prvi oddelke celodnevne osnovne šole, pa ni bilo več težav. Na roditeljskem sestanku pred začetkom celodnevne osnovne šole ni nihče več nasprotoval tej novosti.

Ravnateljica: K dobremu uspehu tega prvega oddelka je pripomogla tudi izredna skrb

Alenka Taštanoska, psihologinja

dveh učiteljic. Sedaj imamo odobreno na oddelke le 1,4 učitelja.

Psihologinja: Otroci so s celodnevno osnovno šolo bolj zadovoljni kot s prejšnjo obliko pouka in s podaljšanim bivanjem. Pouk smo imeli prej v dveh izmenah. »Opoldanski« so šli domov šele po 16. uri, sedaj grede učenci 1. in 2. razreda domov ob 14. uri, 3. in 4. razreda ob 15. uri. Pouk se prične ob

tem bolje bomo delali

Prejeli smo

Odprto pismo št. 3

Na vseh ravneh potekajo razprave o samoupravnih sporazumih o temeljih plana samoupravnih interesnih skupnosti.

Pri samoupravnih sporazumih o temeljih plana izobraževalnih skupnosti želimo opozoriti na nekatera vprašanja, ki zadevajo položaj glasbenih šol.

Vse občinske izobraževalne skupnosti sofinancirajo tudi glasbene šole, zato morajo biti le-te imenovane povsod tam, kjer govorimo, npr. o osnovnih šolah, in to v temeljnih določbah, v določbah temeljnega plana, v členih, kjer je govor o investicijski politiki in vlaganjih do leta 1980 in v »Finančnih kazalcih«.

Če ni tako, je treba člene dopolniti.

Uporaba in upoštevanje tako imenovanih enotnih standardov in poprečne cene za leto 1975 s triodstotno letno rastjo bosta marsikateri glasbeni šoli prinesla že letos pa tudi v naslednjih letih manj denarja kot so ga te šole prejele v letu 1975.

Dejavnosti v okviru izobraževalne skupnosti financiramo v okviru treh programov: solidarnostnega, vzajemnega in dogovorjenega. V slednjem so tudi glasbene šole.

V čem je smisel »dogovorjenega programa«, kje se je in kdo s kom pogovarjal? So pri oblikovanju tega »programa« sodelovale glasbene šole ali delegati teh šol ali so bile le-te postavljene pred »izvršena dejstva«?

Povsem nelogično je »sprejeti« sklep, da so »dogovorjeni programi« zadeva občin, hkrati pa zahtevati, da »dogovorjenega obsega ni mogoče širiti« in jih obvezovati, da se uveljavijo »republiški enotni standardi«.

Nevzdržno in za glasbene šole nesprejemljivo je uveljavljanje ali odrejanje »enotne republiške politike« pri »dogovorjenem programu«, ne da bi upoštevali doseženo raven razvoja!

Pri glasbenem šolstvu se moramo in moremo dogovarjati — in ne postavljati pred »izvršena dejstva« — o obsegu programa temeljne dejavnosti, o številu učencev in učiteljev, o številu pedagoških ur; pri tem moramo upoštevati veljavne predmetnike, učne načrte in samoupravne akte, ki urejajo temeljno dejavnost in določajo nekatere posebnosti tega šolstva.

Ne moremo in ne smemo pa delati prav nobenih razlik pri osebnem dohodku zaposlenih delavcev, pri obračunavanju amortizacije, pri sredstvih sklada skupne porabe, pri uveljavljanju določil sindikalne liste ali pri reševanju stanovanjskih problemov delavcev v glasbenem šolstvu.

Dokončno moramo prekiniti prakso, ko glasbenim šolam kar sredi leta, s pogodbo ali brez nje, odredimo skoraj redno manjšo vsoto denarja, kot je bila znana ali obljubljena, ne da bi se prej o

Igralec Drame SNG Ljubljana Rudi Kosmač med večerom samogovorov »MOJE IZBE«, ki so jih izdal Ivana Cankarja pripravili Kozak—Herzog—Kosmač. Posneto med nastopom v galeriji loškega gradu. (Foto: Stane Jesenovec)

zadevah resnično »dogovarjali«. Ob večnem pomanjkanju denarja za vzgojo in izobraževanje skoraj redno iščemo notranje rezerve prav v tako imenovanem »neobveznem«, »nepotrebem«, »družbeno manj pomembnem« glasbenem šolstvu!

Dogovorimo se že, ali hočemo imeti v svojem kraju glasbeno šolo ali ne, dogovorimo se, kakšna naj bi bila, in se potem dokončno ali vsaj za določeno obdobje domenimo z občani, delovnimi ljudmi in združenim delom o financiranju njene temeljne dejavnosti.

Če pa boste v občini ugotovili, da zanjo med občani in delovnimi ljudmi ni zanimanja, da glasbeni šoli zaradi splošnega finančnega položaja ne moremo zagotoviti enakopravnosti, potem se z občani in delovnimi ljudmi »dogovorimo« o njeni postopni likvidaciji, z vsemi posledicami, ki se ob tem pojavijo!

Dopustiti še naprej životarjenje ne glede na to, ali so se delavci teh šol tega »navadili« ali ne, je zanje in za področje žaljivo in v političnem pogledu nesprejemljivo!

Tu in tam se pojavljajo tudi ideje, da bi z zmanjšanjem števila glasbenih šol in preusmerjanjem kadra lahko omilili pomanjkanje glasbenih učiteljev na osnovnih šolah.

Vzroki za pomanjkanje teh učiteljev so povsem druge in sploh ne v obstoju in delovanju glasbenih šol, če se tu ne dotaknem dejstva, da sta tudi zaradi obstoječega, ostro ločenega sistema šolanja učiteljev za osnovne in glasbene šole oba profila na »drugi« šoli komaj »uporabna«.

Ponovno ugotavljamo in poudarjamo, da so vsi problemi okoli glasbenega šolstva v Sloveniji predvsem posledica tega, ker ni urejen status teh šol!

Komisija za idejnopolična vprašanja vzgoje in izobraževanja, kulture in znanosti pri CK ZKS, je lanskega maja med drugim sprejela tele sklepe:

- da je treba pomen glasbenega šolstva gledati širše in da je treba odpraviti miselnost, da gre zgolj za ljubiteljstvo;
- da glasbenih šol ni mogoče obravnavati zunaj sistema vzgoje in izobraževanja;
- da je treba to šolstvo vključiti v kratkoročna, srednjeročna in dolgoročna načrtovanja na vseh ravneh.

Kljub temu se odnos republiških organov in organizacij, občinskih družbenopolitičnih organizacij, izobraževalnih skupnosti pa tudi osnovnošolskih učiteljev do glasbenih šol žal ni kaj prida spremenil. Kako bi si sicer lahko »razložili« vse to »republiško« oziroma »občinsko« mešetarjenje s tem šolstvom, ki smo mu prča tudi v predlogih samoupravnih sporazumov, to prelaganje (ne)skrbi enkrat na enega drugič na drugega, to večno spreminjanje »sistema« financiranja temeljne dejavnosti, da investicijskih vlaganj, razen redkih izjem, tu posebej ne omenjamo, te večne razprave o »neobveznosti« glasbenega šolstva, kako bi si sicer lahko razložili nenehno pričujočo željo in zahteve, naj se finančne težave teh šol rešujejo z dvigom šolnine ter ponavljajočo se popolno nezainteresiranost za te in mnoge druge probleme, ki tarejo naše glasbene šole.

Naj bodo problemi financiranja splošne in skupne porabe še tako veliki, usklajevanje problemov, želja in zahtev glede finančnih sredstev za vzgojo in izobraževanje na republiški in občinski ravni, z limitiranimi možnostmi v naših srednjeročnih

načrtih izjemno težavno, načrtovalci našega razvoja ne morejo in ne smejo mimo dejavnosti 52 glasbenih šol v SR Sloveniji, mimo več kot 500 delavcev v teh šolah, ne smejo zanemariti dejstva, da se v njih vzgaja blizu 12.000 učencev in dijakov.

Ob sklepu ponavljamo v »Odprtem pismu« z dne 20. 1. 1976 izraženo in nekoliko dopolnjeno misel:

Ob predlogih samoupravnih sporazumov o temeljih plana samoupravnih interesnih skupnosti za obdobje 1976—1980 ugotavljamo, da se glasbeno šolstvo ponovno obravnava bolj »mimogrede« in da se odnos do tega šolstva, ki se giblje med popolno nezainteresiranostjo in »pozabljenostjo« ter jasno izraženo diskriminacijo, ni skoraj nič spremenil.

Ker si počasnega, vendar nezadržnega slabšanja splošnega položaja glasbenega šolstva ne moremo dovoliti in smo priči, da kar kritičnega pomanjkanja glasbenih učiteljev na vseh ravneh šolanja resno zaskrbljeni.

PONOVRNO PROSIMO

republiško konferenco SZDI in CK ZKS, republiški komite za vzgojo in izobraževanje, zavod SRS za šolstvo, Izobraževalno in kulturno skupnost Slovenije, ZKPO Slovenije ter vse občinske izobraževalne skupnosti, da opredelijo svoj pozitivni ali negativni odnos do mesta, položaja in nadaljnjega razvoja glasbenega šolstva ter glasbene vzgoje in izobrazbe na Slovenskem!

Predsednik Zveze društev glasbenih pedagogov Slovenije prof. MIRAN HASL

Bronasta plaketa

Učenci in učitelji osnovne šole Pinko Tomažič iz Kopra že pet let uspešno sodelujejo z gojenci mornariškega šolskega centra iz Pulja. Na slovesnosti, ki je bila ob 35-letnici JLA, 35-letnici smrti narodnega heroja Pinka Tomažiča ter peti obletnici sode-

Delovna skupnost OSNOVNE ŠOLE DR. IVAN PRIJATELJ SODRAŽICA

razpisuje za nedoločen čas delovno mesto — učitelja v oddelku podaljšanega bivanja Pogoji: razredni učitelj z znanjem MOM. Delo je mogoče nastopiti takoj. Na voljo je dvosobno stanovanje. Prijave pošljite v 15 dneh po objavi na delovno skupnost osnovne šole dr. Ivan Prijatelj Sodražica.

Za lepšo mladost v Gorenji Trebuši

V oblačnem vremenu smo se v soboto pred dnevom republike napotili iz Ljubljane v odmaknjeno partizansko vas, v Gorenjo Trebušo. Z nekoliko zamude smo posedli okrog mize v učilnici in se sproščeno pogovarjali o delu šole in o perspektivi tega kraja. Med obiskovalci so bili Vilma Šega, ravnateljica osnovne šole Prežihov Voranc iz Ljubljane, Lado Lapajne, domačin in predstavnik odbora partizanskih kurirjev Slovenije, Franc Premelč, predstavnik podjetja »Jugoreklama« iz Ljubljane in jaz. Z nami so se pogovarjali: Ema Stih, ravnateljica centralne osnovne šole Dušan Munih iz Mosta na Soči, Jožica Medvešek, voditeljica podružnične šole v Gorenji Trebuši, Branko Škvarča, predsednik krajevne skupnosti Gorenja Trebuša, Franc Podgornik, tajnik krajevne skupnosti in član odbora zveze borcev in Filip Vončina, predsednik odbora za elektrifikacijo, delegat samoupravne interesne skupnosti krajevne skupnosti Gorenja Trebuša in delegat občinske samoupravne interesne skupnosti.

Nekoliko večja soba, ki je namenjena učilnici, je bila pravšnja za devet ljudi, za otroke pa je še prevelika. Sedaj jih je le še 12, porazdeljeni so v dve skupini. Dopoldne ima tovaršica Jožica kombiniran pouk prvega in drugega razreda, popoldne pa poučuje četrti razred. Dva učenca sta zaradi oddaljenosti med tednom v reji v neposredni bližini šole, da lahko redno — tudi ob slabem vremenu — obiskujeta šolo. Šolarjev je v učilnici vsako leto manj. Prihodnje šolsko leto jih bo najbrž samo devet. Zato je bilo že večkrat na vrsti vprašanje o ukinitvi podružnične šole. Temu pa so se vselej upirali nekateri domačini, ki še upajo, da bo ta zakotni kraj znova oživel. Pri tem jim je v močno oporo odbor partizanskih kurirjev, posebno domačin Lado Lapajne iz Ljubljane, ki sodeluje v tem odboru. Prav prek Gorenje Trebuše, ki je bila med NOB zatočišče številnim partizanskim enotam, med temi sta bili tudi kurirska javka P-7 in baza vezistov, poteka transverzala »Po poteh partizanskih kurirjev in vezistov«.

Pohodov po tej transverzali se udeležuje zlasti šolska mladina. Tudi sedaj, v akciji za sanacijo teh vasi, ki jo je pred tremi leti prevzel širši odbor — v njem so predstavniki občinske skupščine Tolmin, predstavniki krajevne skupnosti Gorenja Trebuša in nekdanji borci — sodeluje tudi mladina. Pomagala je pri napeljavi električnega daljnovoda, pri gradnji ceste itn. Prav od teh naporov in uresničitve načrtov, v katerem sta poleg ureditve cest in napeljave elektrike predvidena še gradnja lesnega obrata in oživitve kmetijstva, je odvisno, kakšen bo nadaljnji razvoj teh propadajočih zaselkov. Če bo načrt uresničen, bo zaživela tudi šola, šolarjem bo zagotovljeno lepše otroštvo, mladini pa možnosti dela v domačem kraju.

»Lepo je v naši domovini biti mlad«, so napisali na tablo še dan pred našim obiskom, ko so proslavljali dan republike. V ozadju učilnice, ob vratih smo med obilico partizanskih podob in motivov opazili velik napis: »Hvala vam, naši hrabri borci!« Zahvala, izrečena osvoboditeljem, katerih zasluga je, da se otroci uče slovenskega jezika, da je slovenska beseda zaživela v šoli tudi na Primorskem, kjer je bila skoraj četrto stoletja zatajevana. Svoboda pa pomeni še mnogo več. Treba je zagotoviti materialne možnosti za socialno preobrazbo siromašnih

ta znesek je ravnateljica Vilma Šega izročila podružnični šoli Gorenja Trebuša v imenu svojih učencev. Darila sta v imenu pokroviteljev prinesla še predstavnik »Jugoreklama« Franc Premelč in Lado Lapajne v imenu partizanskih kurirjev. Šolarji so dobili slikanice, vse izvođe vezanih Kurirčkov in kovinaste značke s podobami, primerne za spodbujanje branja in pridnosti. Še posebno so bili v šoli veseli pravkar natiskane slikanice Heidi se uči, prevedene iz nemščine. Predstavnik »Jugoreklama« je obljubil še denarno darilo. Žal tokrat pri obdaritvi ni sodelovalo podjetje »Scena« iz Ljubljane, ki je bilo vsa prejšnja leta pokrovitelj te šole. Vezane Kurirčke in kovinaste značke je podelilo založniško podjetje »Borec«.

Poudariti je treba, da tudi centralna šola iz Mosta na Soči skrbi za svoje varovance, zato se ti ne čutijo zapostavljene. Učencem v Gorenji Trebuši so podarili grafoskop, ki pa ga zaradi šibkega električnega toka lokalne elektrarne še ne morejo uporabljati. Komaj čakajo na letošnji praznik dela, ko bo s polno močjo zasvetila električna luč iz novega daljnovoda. Tedaj bo rabil vzgojnoizobraževalnemu namenu tudi podarjeni televizor.

Obstoj šole in njenega delovanja je odvisen od akcije za ožvitev Trebuške doline, v kateri prizadevno sodelujejo vsi prebivalci, poseben odbor in širša slovenska skupnost. Akcija lepo poteka, zato ni povoda za malodušje. Gornjetrebuški otroci so si že prej pridobili prijatelje in »mecene«. Vsaka mladost je lepa, tudi v Gorenji Trebuši. Prijetna je zvest, da niso sami.

TONE KEBE

OSNOVNA ŠOLA STOGOVCi p. Apače

razpisuje prosto delovno mesto — predmetnega učitelja fizike, matematike in tehničnega pouka — za določen čas od 7. 2. do 30. 6. 1977.

Stanovanja ni. Rok prijave je 15 dni po objavi.

Osnovna šola XV. SNOUB — BELOKRANJSKA V METLIKI

razpisuje za nedoločen čas prosta delovna mesta — učitelja matematike in fizike, P ali PRU; — učitelja fizike in tehničnega pouka (P ali PRU); Nastop dela s 1. 7. 2. 1977 ali po dogovoru (tudi s 1. 9. 1977). Na voljo je takoj vselijo novo dvosobno stanovanje. Pisemne prijave z življenjepisom je treba poslati 8 dni po objavi ravnateljstvu šole.

Delovna skupnost GIMNAZIJE Z ITALIJANSKIM UČNIM JEZIKOM PIRAN

razpisuje za nedoločen čas prosto delovno mesto: — učitelja italijanskega in francoskega jezika Posebni pogoji: da je profesor ustreznega predmeta in italijanske narodnosti in da je politično in moralno neoporečen.

Vabilo

Vabimo vse učitelje, ki so kdaj poučevali na osnovnih šolah Sladki vrh in Velka, da se udeležijo svečanega odprtja nove šole na Sladkem vrhu, ki bo 8. februarja 1977 ob 10. uri.

Pripravljalni odbor

Obvestilo

PZE za pedagogiko in PZE za psihologijo filozofske fakultete v Ljubljani bosta organizirali seminar za učitelje srednjih šol in za vzgojitelje v domovih, ki sicer imajo visokošolsko izobrazbo, a morajo po pravilniku o načinu pridobitve pedagoške izobrazbe za učitelje srednjih šol in vzgojitelje v domovih za učence teh šol (Ur. list št. 40-311-68) opraviti poseben izpit. Seminar bo od vključno 2. februarja do vključno 5. februarja 1977 na filozofski fakulteti v Ljubljani, Aškerčeva 12, in sicer v sobi št. 416-IV. nadstropje. Začetek seminarja bo 2. februarja 1977 ob 8. uri. Kandidati naj si po možnosti preskrbijo in prinesejo s seboj študijsko literaturo. Program izpitne snovi s seznamom literature dobe na tajništvo filozofske fakultete vsi, ki se prijavijo k izpitu. Kandidati za seminar naj pošljejo imenske prijave z navedbo šole ali doma, kjer delajo, na naslov: Tajništvo filozofske fakultete v Ljubljani, Aškerčeva 12, najkasneje do 21. januarja 1977. Če bo premalo prijav, bo seminar odpovedan, prijavljeni pa bodo o tem pravočasno obveščeni.

Literatura za stroko

Ob izidu knjige »Teorija in praksa poklicnega usmerjanja«

Pogovor z avtorjem prof. Ivanom Omanom

Minilo je 20 let, odkar smo se na Slovenskem začeli načrtno ukvarjati s poklicnim usmerjanjem. Ob tej priložnosti se je pojavila na policah slovenskih knjigarn zanimiva knjiga z naslovom »TEORIJA IN PRAKSA POKLICNEGA USMERJANJA«. Napisal jo je slovenski pedagog IVAN OMAN, profesor Visoke šole za organizacijo dela v Kranju, ki je sodeloval pred dvajsetimi leti pri pionirskem delu — začetkih poklicnega usmerjanja pri nas kot organizator, predavatelj, publicist in poklicni svetovalec in tudi kot funkcionar slovenske sekcije Jugoslovanskega združenja za poklicno usmerjanje. Knjigo je izdala Visoka šola za organizacijo dela v Kranju v sodelovanju z Ekonomsko fakulteto v Ljubljani in Visoko ekonomsko šolo v Mariboru, založili pa sta jo založba Obzorja v Mariboru in Moderna organizacija v Kranju.

Izid Omanove knjige pri nas je pomemben kulturni dogodek, zato smo zaprosili avtorja, naj nam odgovori na nekaj vprašanj.

Kateri motivi so te vodili pri pisanju te knjige in katere so glavne značilnosti njene vsebine?

— Temeljni motiv, ki me je spodbudil k pisanju, je naveden kot moto v uvodnem delu knjige: »Dela naj ne bo več breme, pač pa pomemben vir življenjske sreče vsakega delavca!« Gre torej za zaščito in dvig osebne blaginje vsakega delavca, ki naj bi doživel ob uspehih na delovnem mestu najvišjo možno stopnjo osebnega zadovoljstva in se tudi osebno uveljavljal v ožji in širši družbeni skupnosti. Takšni dosežki predstavljajo bogato življenjsko vsebino vsakega delovnega člana naše družbe.

K vsebinskemu oblikovanju te knjige so me spodbudile tudi družbene potrebe. Menim, da so za vsestranski, poglobljeni razvoj in napredek te organizirane družbene dejavnosti potrebna poleg drugih pogojev tudi obsežnejša strokovna dela, ki bi celotno prikazala to dejavnost v vseh strokovnih in življenjsko aktualnih razsežnostih. V današnjih družbenih razmerah lahko o poklicnem usmerjanju ugotovimo tole: zavest, da je poklicno usmerjanje potrebno, se ponekod še ni uveljavila. Tudi ta ugotovitev je bila izredno močan motiv za nastanek tega dela. Poudariti je treba, da je eden glavnih vzrokov za to, da so nekateri tako malo zainteresirani za poklicno usmerjanje, prelahko poznavanje celotne dejavnosti, njenih teoretičnih osnov in možnosti pomoči. Mnogi še vedno ne znajo oceniti vrednosti poklicnega usmerjanja za posameznika in družbo. Posledica takšne nevednosti je tudi neustrezno vrednotenje te dejavnosti.

Knjiga »Teorija in praksa poklicnega usmerjanja« naj bi seznanila posameznike in vse zainteresirane skupine z resnico, kako potrebno je poklicno usmerjanje, pa tudi s teoretičnimi osnovami celotnega procesa, z dejavnostjo v posameznih fazah, z bogatimi različnimi povezav te dejavnosti z najpomembnejšimi področji našega življenja (gospodarstvo, vzgoja in izobraževanje, zdravstvo idr.) in z nekaterimi oblikami pomoči poklicnega usmerjanja.

Osnovna šola je brez dvoma pomemben dejavnik pri razvoju poklicnih interesov mlade osebnosti. Kakšna je vloga te vzgojnoizobraževalne ustanove pri poklicnem usmerjanju?

— Pomembno vlogo pri vsestranskem oblikovanju mlade osebnosti ima vsaka stopnja izobraževanja, še posebno osnovnošolsko izobraževanje. Osnovna šola razvija poleg sposobnosti in osebnostnih potez tudi poklicne interese, seveda pod določenimi pogoji. Temeljni pogoj za to, da se na tej stopnji izobraževanja oblikujejo v mladi osebnosti navedene vrednote, je čim bolj življenjski pouk, ki mora zadostiti tudi drugim pedagoško didaktičnim zahtevam učnovzgojnega procesa. Eden od bistvenih pogojev za učinkovito življenjsko obliko izobraževanja je uvažanje elementov poklicnega usmerjanja v učnovzgojni proces. Dosedanja praksa potrjuje, da je to področje že našlo svoj

življenjski prostor v učnovzgojnem procesu osnovne šole. Prepričan pa sem, da je še veliko možnosti, ki jih lahko uporabijo učitelji pri svojem delu na področju osnovnošolskega izobraževanja. Obstajajo številne oblike dejavnosti v vseh fazah poklicnega usmerjanja, posebno v osnovni fazi, tj. v fazi poklicnega prosvetljanja, ki bi jih lahko uporabili v učnovzgojnem procesu. Med drugim gre tudi za bogato informativno in formativno vplivanje na mlado osebnost ob različnih oblikah dela v šoli. Mladino lahko seznanjamo z raznimi poklicnimi področji, s pogoji za začetek dela in z uspešnost na teh področjih. Načrtno spoznavamo učenceve osebnostne lastnosti, učence spodbujamo, da sodelujejo v procesu poklicnega svetovanja svojih sošolcev, jih seznanjamo z ustanovami, ki jim strokovno pomagajo pri izbiri poklica itd. Vse to kaže, kako pomembno poslanstvo opravlja šola v procesu poklicnega usmerjanja, hkrati pa nakazuje nove naloge prav glede pomoči, ki naj jo dobi šola za vsestranski razvoj te dejavnosti.

Šoli naj bi pri poklicnem usmerjanju pomagale republiške ustanove, ta pomoč mora biti smotno organizirana in celostna za vse območje naše republike.

Naj navedem nekaj oblik takšne pomoči: izdelava informativnega gradiva o poklicnih področjih za prosvetne delavce, poklicno usmerjanje naj bi postalo sestavni del učnovzgojnega procesa v srednjih šolah, snov o tej problematiki pa bi morali uvrstiti tudi v študijske programe višjih in visokih šol, kjer se izobražujejo prihodnji prosvetni delavci. Republiške ustanove naj bi spodbujale k sistematičnemu organiziranju seminarjev o poklicnem usmerjanju za prosvetne delavce itd.

Kako je s poklicnim usmerjanjem pri nas v današnjih družbenih razmerah?

— Poklicno usmerjanje se je v zadnjih dvajsetih letih zelo razvilo. Menim pa, da bi bilo treba prav ob letošnjem jubileju opraviti »inventuro« poklicnega usmerjanja in ob tem nakazati, kaj je treba storiti, da bi se ta dejavnost razširila in poglobila. Res je namreč, da so se v preteklosti ukvarjale s poklicnim usmerjanjem predvsem osnovne šole, na drugih stopnjah in smerih šolanja (kjer jim to ni bilo nujno potrebno), pa je bila ta dejavnost bolj ali manj odinjena na stranski tir.

Praksa opozarja, da je problematika izbire poklica zelo pereča tudi pri mnogih učencih srednjih šol, pri tistih, ki nameravajo nadaljevati študij, pa tudi pri kandidatih, ki se vključujejo v delovni proces organizacij združenega dela. Tudi v teh ustanovah je treba bolj učinkovito poklicno usmerjati. Problematika izbire poklica je pogosto izredno pereča prav zaradi posebnih značilnosti razvojne stopnje in drugih elementov, ki so bistveni pri izbiri študija in poklica. Menim tudi, da bi bilo treba dati družini več možnosti, da se seznanja s tematiko in sodeluje pri

reševanju problematike poklicnega usmerjanja, vendar ne šele v zadnjih mesecih šolanja, preden si mora otrok izbrati poklic. Seznanjanje s poklicnim usmerjanjem naj bi bilo sestavni del izobraževanja staršev za vzgojo njihovih otrok, ki naj temelji na sodobnih načelih psihologije, pedagogike in drugih znanstvenih področjih.

Ob začetkih poklicnega usmerjanja na Slovenskem smo pogosto poudarjali vprašanje perspektivne kadrovske politike pri nas. Govorili smo o načrtovanju kadrov glede na razvoj našega gospodarstva, družbenih služb in javnega življenja. Kako gledamo danes na ta problem, saj vemo, da šolanje kadrov ne ustreza potrebam združenega dela?

— Tudi dandanes nenehno poudarjamo potrebo po perspektivnosti kadrovske politike v naših delovnih organizacijah. Prepričan sem, da kadrovska politika ne sme biti suhoparna, neživljenska teoretična abstrakcija, sestavljena iz množice neuresničljivih načel, pač pa konstruktivna stvarnost, od katere sta odvisna napredek in razvojne

možnosti vsake delovne organizacije. Da pa bi bila kadrovska politika realna in dinamična osnova za načrtovanje, pridobivanje in kar najboljše prilagajanje kadrov delovnemu procesu, mora vključevati razne sisteme organizacije; na primer: sisteme spoznavanja delovnih področij, sisteme za spoznavanje ljudi, smotno razporejanje delavcev na delovna mesta idr. Sem spūda prav gotovo tudi sistem poklicnega usmerjanja. Žal pa se v praksi pogosto srečujemo z nezazeleno resnico, da so ta področja v naših delovnih organizacijah zelo odmaknjena. V kadrovski politiki jim je življenjski prostor prav po mačehovski odmerjen. Menim, da je tako prav zaradi slabega poznavanja teh sistemov in tudi sistema poklicnega usmerjanja. Knjiga »Teorija in praksa poklicnega usmerjanja« vsebuje bogate informacije o sodelovanju delovnih organizacij pri poklicnem usmerjanju in opozarja, da je le-to za delovne organizacije izredno pomembno. Prepričan sem, da bo ta knjiga tudi na tem področju učinkovit prispevek k hitrejšemu uresničevanju smernic in načel perspektivne kadrovske politike.

ALBIN PODJAVORŠEK

Naš začetni bralni pouk in učbeniki zanj

Vsak učbenik je sestavni del kulture za področje, ki ga obravnava. Še posebno velja to za začetnice in slovenska berila, ker vsebujejo bolj ali manj posrečen izbor leposlovnih del. V teh učbenikih pa se zrcali ne samo slovensko leposlovje, ampak tudi razvojna stopnja pedagoške kulture, tiska in z ilustracijami tudi razvitost mladinske ilustracije. Ker je bil slovenski narod do zdajšnje Jugoslavije brez politične samostojnosti, se je moral boriti za slovensko šolo in slovenske učbenike. Vse to prikazuje delo Ivana Andoljškega Naš začetni bralni pouk in učbeniki zanj v treh delih. Prva knjiga (1550—1869) je izšla l. 1960 pri DZS Slovenije. Tik pred izidom je druga knjiga s podnaslovom Ljudskošolski bralni pouk in učbeniki zanj (1869—1918), ker so v njej obravnavani tudi ti učbeniki za ponavljalne oziroma kmetijsko-nadaljevalne in meščanske šole, ki so tedaj spadale v ljudskošolski sistem. V tisku pa je tudi tretji del (1918—1945). Tako bomo dobili pregled vseh začetnic in slovenskih beril od Trubarjevega abecedarja do začetnic in beril, ki so izšla med narodnoosvobodilnim bojem.

Andoljško delo se razlikuje od dosedanjih pregledov teh učbenikov, ki jih ni na pretek, v tem, da je posvetil avtor posebno pozornost učbenikom obrobni pokrajini (Prekmurje, Primorska oziroma Julijska krajina, Koroška) tako pod nekdanko Avstro-Ogrsko kot pod nekdanko Jugoslavijo, ko sta ostali Julijska krajina in Koroška zunaj njenih meja. Tako je avtor jasno prikazal tudi boj naših rojakov v zamejstvu za slovensko šolo in slovenske začetnice ter berila, zato pa je drugo knjigo posvetil žrtvam za svobodo slovenske besede in slovenskim skupnostim v zamejstvu v spodbudo za nadaljnje iskanje pravic materinščini.

Tako kot v prvi knjigi je tudi v drugi najprej prikazano šolstvo in zakonodaja o učbenikih, založniki, nato sledi analiza z bibliografskega, didaktičnega, leposlovnega in tehničnega vidika.

Pri analizi z bibliografskega vidika so ponekod dopolnjeni podatki, drugod popravljeni, pri redkejših in manj znanih učbenikih pa so navedene tudi knjižnice, kjer so učbeniki, ker je na-

mreč avtor pregledal vse študijske knjižnice od Narodne in študijske knjižnice v Trstu, Narodne in univerzitetne knjižnice, Slovenskega šolskega muzeja do Murske Sobotice itn.

Pri obravnavi začetnic so prikazane učne metode začetnega bralnega pouka na Slovenskem do osvoboditve. Ponekod se Andoljšek dotika neprecizne in zastarele terminologije in predlaga ustreznjšo, nekajkrat popravlja neustrezne posplošitve, ki so nastale zato, ker avtorji niso imeli pred očmi vseh učbenikov.

Pri analizi učbenikov so navedena poslovna dela po avtorjih, da je tako jasno viden izbor pa tudi prehajanje beriva iz učbenika v učbenik. Seveda avtor ocenjuje izbor beriva tudi z vidika zmožnosti učencev in leposlovne vrednosti ter s tega vidika, kako je leposlovje spodbujalo v začetnicah nazorni nauk oziroma stvarni pouk, v berilih pa realije, da smo se pred drugo svetovno vojno vsaj približali leposlovnim berilom. Avtor obravnava učbenike tudi s tehničnega vidika (velikost, tisk, preglednost, oprema z ilustracijami) ter ugotavlja, koliko so ustrezali higieni branja ter tudi po tej strani estetski vzgoji.

Knjiga je bogato ilustrirana, ker so v njej slike naslovnih strani, kar je po eni strani dobro zaradi natančnih bibliografskih podatkov, po drugi pa to priteguje bralečvo pozornost.

Tistim, ki bodo prebirali Andoljško delo iz zanimanja ali pa po sili razmer, so name-njeni krajsi podatki o avtorjih in prevajalcih, ki jih še ni v Slovenskem biografskem leksikonu, da bralcu ne bo treba stikati za njimi. Ponekod so podatki tudi dopolnjeni ali dokumentirano popravljeni.

Andoljško delo bo gotovo dobrodošlo študijskim in drugim knjižnicam, metodikom pouka slovenskega jezika pa tudi študentom pedagoških gimnazij in akademij ter študentom pedagoške in slavistike. Verjetno bo segel po njej tudi kulturni zgodovinar. Prav bi bilo, da bi imela knjigo tudi vsaka šola, če že ne zaradi drugega vsaj za tiste člane učiteljskih zborov, ki nadaljujejo študij ob delu.

Knjigo je založila in izdala Dopisna delavska univerza Univerzum v Ljubljani.

Zbornik o šolskem svetovalnem delu

Novembra 1976 je bilo v Skopju dvodnevno zvezno posvetovanje šolskih pedagogov in psihologov. Organizacijski odbor bo izdal celotno bogato gradivo v obliki zbornika na 250 straneh v latinici. Cena Zbornika je 100 din. Naročila in predplačila je treba poslati na naslov:

Novinsko-izdavaška ustanova PROSVETEN RABOTNIK, Skopje, žiro račun 40100-678-5610, z oznako »ZA ZBORNIK« — najpozneje do 15. februarja 1977.

Vzgojnoizobraževalna funkcija šolskih ekskurzij

Oktober 1976 je bil v Dubrovniku prvi jugoslovanski posvet o vzgojno-izobraževalni funkciji šolskih ekskurzij. Prosvetni listi Jugoslavije bodo izdali celotno gradivo v lepo opremljeni publikaciji:

VZGOJNOIZOBRAŽEVALNA FUNKCIJA ŠOLSKIH EKSURZIJI

Zajela bo uvod, glavni referat, 13 poročil, 14 povzetkov z razprave in sklepe. Cena za naročnike je 40 din.

Šole vabimo, da čimprej pisмено naročijo potrebno količino izvodov na naš naslov: Uredništvo PROSVETNI DELAVEC, Poljanska c. 6, Ljubljana.

Jubilej požrtvovalnega dela

Te dni je poteklo 50 let članstva pri Samopomoči sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Slovenije znanemu pedagogu in že upokojenemu ravnatelju kovinske šole Vojtehu Debeljaku. V vseh teh letih je bil vedno v prvi vrsti propagatorjev in delavcev te že stare in znane humanitarne ustanove, ki je pomagala v največji stiski mnogim prosvetnim delavcem.

Želimo, da bi našemu jubilaru z njegovo vmeno sledili mlajši tovariši in postali člani Samopomoči. Tovrstna pojasnila lahko dobite v pisarni Samopomoči v Gosposki ulici 3 v Ljubljani.

DRAGO VONČINA

Četrti kongres pedagogov Jugoslavije

Predsedstvo in organizacijski odbor za pripravo kongresa sporočata, da bo ČETRTI KONGRES PEDAGOGOVI JUGOSLAVIJE jeseni leta 1977 v Črni gori.

Glavna tema kongresa bo: VZGOJA IN DELO. Osrednji referat bo imel dr. Josip Pivac, profesor Filozofske fakultete v Zadru.

Ob kongresu bosta še dva simpozija, na katerih bodo obravnavali temi:

— UČINKOVITOST OSNOVNOŠOLSKA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

— USMERJENA VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE. Predvideni so tudi tematski sestanki, na katerih bodo razpravljali o aktualnih vprašanjih pedagoške teorije in prakse.

Kongres naj bi pomagal pedagogom izpopolnjevati temelje preobrazbe vzgoje in izobraževanja, sprejete na tretjem kongresu pedagogov Jugoslavije in na desetem kongresu Zveze komunistov Jugoslavije.

Predsedstvo in organizacijski odbor vabita pedagoške delavce, naj sodelujejo pri delu kongresa in tako pomagajo reševati aktualna vprašanja vzgoje in izobraževanja na temeljih socialističnega samoupravljanja.

Prijave za sodelovanje na četrtem kongresu pošljite Zvezi pedagoških društev Jugoslavije najkasneje do 1. aprila l. 1977.

Udeleženci, ki bodo imeli prispevke, naj ob prijavi za kongres navedejo tudi naslov (temo) svojega prispevka.

Prispevki naj obsegajo do 5 tipkanih strani z normalnim razmakom med vrsticami. Pošljite jih najkasneje do 30. maja l. 1977.

Kotizacija za sodelovanje na kongresu znaša 500 din. Če bo iz iste delovne organizacije sodelovalo več oseb, plača polni znesek kotizacije samo en udeleženec, drugi pa po 300 din.

Kotizacijo je treba vplačati najkasneje do 30. maja l. 1977 na žiro račun Zveze pedagoških društev Jugoslavije, št.: 60806-678-12227.

Z denarjem za kotizacijo bomo poravnali sprotne stroške in pripravili gradivo ter dokumentacijo za udeležence kongresa. Informacije lahko dobite po telefonu: 339-381 ali pisмено na naslov: Zveza pedagoških društev Jugoslavije, Beograd, Moše Pijade 12-V. — Organizacijski odbor za pripravo Kongresa.

ZVEZA PEDAGOŠKIH DRUŠTEV JUGOSLAVIJE

RADIO IN ŠOLA

Počitniške oddaje

V pismih, ki ste nam jih pisali v tem polletju, ste večkrat izrazili željo, da bi v programu radi še več dramatiziranih priredb literarnih del in drugih oddaj, ker jih učenci radi poslušajo in so vam dobra iztočnica za pogovor po oddaji. Zato smo se odločili, da bomo v zimskih počitnicah ponovili nekaj starih oddaj, ki so že skoraj pozabljene, pa jih še vedno radi poslušamo. Tako si jih bomo lahko ob tej priložnosti posneli na kasete tudi tisti učitelji, ki želijo te oddaje kasneje uporabiti pri pouku.

Naj naštejemo nekaj teh počitniških ponovitev:

KOZLOVSKA SODBA V VIŠNJI GORI: To duhovito zgodbo, ki jo je napisal Jurčič leta 1867, ko mu je bilo 23 let, in jo je imenoval »lepa povest iz stare zgodovine«, je za radio priredil pesnik Miroslav Košuta in je bila posneta leta 1963. Višnjegorske meščane igrajo naši dramski igralci tako, da ta zgodba zaživi in ostane v spominu kot lepo doživetje. Marsikoga bo mogoče tudi spodbudila, da bi bo v počitnicah poiskal še katero izmed Jurčičevih del.

Druga priredba literarnega dela, prav tako iz leta 1963, je **Finžgarjev Gospod Hudournik**, ki ga je za radio priredila Neža Maurer. O tem delu pravi Finžgar takole: »Za vzgojevalno bitje sem si privoščil naravo: miško, polha in svojega psička Liska. Ob tem sem postavil odrasle ljudi, kakor živimo z vsemi vrli-nami in drobižastimi malenkostmi, ki se jih sami niti ne zavedamo. Ob jeziku sem se trudil, da so besede res slovenske, krepke, da je slog naraven in neizumetničen.«

JANKO IZ DESETE DEŽELE: oddaja je napisala Evelina Umek, posneli pa smo jo leta 1970. Pripoveduje o Janku, kiserne more navaditi na delo, le o brezdelju sanja. Nekega dne, ko se je vrnil iz šole, je vedel, da bo približno dve uri sam. Postal je lačen, pa so povsod imeli Deseto deželo: v pekarni, na ulici, tovarniški delavci in na pošti, tako da Janko ni mogel telefonirati mami, kako je lačen. Deseta

dežela je bila tudi na železniški postaji in tudi zdravniki niso delali. Končno je Janko spoznal, da je Deseta dežela velika pomota in da je treba delati.

SINIČKA JE OBISKALA PARTIZANE je naslov oddaje, ki jo je leta 1969 napisala Zima Vrščaj-Holy. To je drobna zgodba o partizanski tiskarni in o sinčki, ki je našla tu svoj dom. Ko so morali tiskarno seliti, je sinčka ostala brez doma in se je kasneje, ko so se partizani vrnili, vrnila tudi ona.

GROBOVI IN BOGOVI je naslov oddaje, ki jo je napisala Joža Zagorc, v njej pa preprosto pojasnjuje nekatere pojme iz arheologije in etnografije. Izahaja iz najdb v starih grobovih, saj v njih najdemo največ odgovorov na vprašanja o veri in predstavi o smrti. Oddaja je bila posneta leta 1963.

FERDO GODINA: KOS RŽENEGA KRUHA, oddaja je pripravila Maja Levstik, ki je iz te zbirke izbrala nekaj pripovedi, tako da bodo učenci ob dobri interpretaciji naših gledaliških umetnikov začutili lepoto pisateljeve besede in čas, ki ga opisuje in je tako različen od časa, v katerem preživljajo mladost današnji otroci.

PO BELIH SLEDEH je naslov oddaje, ki jo je napisala Draga Tarmanova. Bele sledi so stopinje v zasneženem gozdu, ki nam jih v oddaji skuša opisati in nas opozoriti, da znamo tudi pozimi opazovati življenje v naravi.

MSTISLAVOVA ZADRUGA: naslov bi bil lahko tudi

drugačen, na primer: En dan v staroslovanski zadrugi. Avtor oddaje Herman Škofič si je zamislil majhno blatno vas, v njej nekaj mož, otročad. Tu so živeli stari Mstislav, njegovi sinovi in hčere, njih žene in možje in veliko vnukov. Pa so si zaželeli nekoč še drugačno življenje.

UMETNIK LEDENE DOBE: oddaja govori o slikah, ki so jih našli v jamah v južni Franciji in v Španiji. Avtor s tenkim posluhom za psihologijo umetniškega ustvarjanja pričara pred poslušalce mladega umetnika iz rodu lovcev na bizone. V dveh daljših odlomkih govori o njem. Okvir obeh prizorov so dogodki ob odkritju ene največjih paleolitskih fresk v Altamiri, jami na severozahodni španski obali. Oddaja je napisal J. Pirnat, posneli smo jo leta 1958.

CARTER IN LORD CARNARVON ODKRIJETA TUTANKAMONOV GROB: Okrog leta 1921 je velika večina raziskovalcev menila, da se izkopavanja ne izplačajo več. Carter in lord Carnarvon, dva angleška učenjaka, pa sta menila drugače. Natančno sta preiskala zemljišče, saj sta bila prepričana, da se pod grobljo prejšnjih izkopavanj mesta, do katerih ni še nihče prodrl. Vedela sta, da bosta morala odstraniti tone melišča, da bosta mogoče našla, kar sta iskala — grob nekega slovitega kralja. Po dolgem in mičnem iskanju sta leta 1922 res odkrila iskano grobnico. Oddaja govori o tem njunem raziskovanju in o lepoti grobnice. Posneta je bila leta 1963.

ZLATA TEHTNICA govori o Galileu Galilei. Avtor oddaje Herman Škofič si je oddajo zamislil kot dnevnik njegove hčere Virginije, pozneje nune Celeste. Virginija v dnevniku opisuje očetovo življenjsko pot, njegov značaj, vrline in slabosti, ki so ga pripeljale pred sodišče inkvizicije. Pred njim je zanimal svoj nauk

in se mu odrekal, čeprav ga zgodovina opravičuje z znanim rekom: Epur si muove — kljub vsemu se vrsti. Poudarek naše oddaje pa ni na tem izreku, temveč na ugotovitvi, da znanstveni argument drži ne glede na osebe in ga zato ni mogoče preprosto zanikati. Na tem prepričanju pa je pravzaprav temeljila in še temelji znanost modernega sveta in v tem smislu je Galileo eden njenih prvih velikih mož. Oddaja je bila posneta leta 1969.

UKLENJENI PROMETEJ — to je skrajšana in prirejena Aishilova tragedija. Aishil je vzel snov za Uklenjenega Prometeja iz mitologije: Zevs se je namenil uničiti človeški rod. Prometej, sam eden izmed bogov, pa se je tej nameri uprl, ker mu je bilo žal ljudi. Bogovom je ukradel ogenj in jim ga dal skritega v trstiko. Naučil jih je še celo vrsto drugih stvari. Ko je Zevs to zvedel, je ukazal božanskemu Kovaču Hefajstu, naj ga na Kavkazu priklene na skalo. Hefajst ga je pribil na skalo in odšel s svojima spremljevalcema Močjo in Silo. Prometejeve tožbe so privabile Okeanove hčere. Prometej jim je potožil o svoji usodi, preklinjal Zevs in mu prerokoval zlo usodo. Zevs, ki je njegove grozljive prošnje, ki je poslal k njemu svojega sla Hermesa, da bi mu izvalil skrivnost prerokbe.

Skrajšano besedilo poudarja dramatičnost dogajanja, neokrnjeno pa pušča etično jedro prometejskega mita. Oddaja je bila posneta leta 1958, prevedel in priredil pa jo je dr. Kajetan Gantar.

24. I. ob 14.00 II. pr.	Partizanska saniteta v Vojvodini
25. I. ob 9.05 I. pr.	Grobovi in bogovi
25. I. ob 14.00 II. pr.	Umetnik ledene dobe
26. I. ob 14.00 II. pr.	Kozlovska sodba v Višnji gori
27. I. ob 9.05 I. pr.	Carter in lord Carnarvon odkrijeta Tutankamonov grob
28. I. ob 9.05 I. pr.	Kos rženega kruha
28. I. ob 14.00 II. pr.	Sinička je obiskala partizane
31. I. ob 14.00 II. pr.	Partizanske bolnišnice
1. II. ob 9.05 I. pr.	Mstislavova zadruga
1. II. ob 14.00 II. pr.	Zlata tehtnica
2. II. ob 14.00 II. pr.	Gospod Hudournik
2. II. ob 9.05 I. pr.	Cigareta
3. II. ob 9.05 I. pr.	Uklenjeni Prometej
3. II. ob 16.00 II. pr.	Taka že ne boš šla na cesto
4. II. ob 9.05 I. pr.	Po belih sledih
4. II. ob 14.00 II. pr.	Kako je Janko hodil po Deseti deželi

Tokrat iz Idrije

Odrasli tako, kako pa mi?

Sobota, 22. januarja 1977 ob 14.00 na II. programu

V oddaji se bomo pogovarjali z mladostniki, in sicer o problemu družine in samostojnosti mladih. Gre namreč za to, da odrasli, posebno starši radi spregledajo tisto nevidno mejo, ki jo prestopi mladostnik, ko preneha biti otrok. Najprej jo spregledajo, potem pa se vedejo, kot da se ni nič zgodilo, se pravi, neustrezno. Izučijo jih šele prav tako neustrezne reakcije mladostnika, ki postaja prav tako »nemogoče«. Za tako neustrezno obnašanje pa obstaja kopica drobnih razlogov. Tako je tu najprej strah, da otrok ni dorasel nevarnostim, ki vsepovsod prežijo nanj. Boleče je tudi trganje vezi neposredne otroške zaupljivosti. Poleg teh in drugih razlogov pa imamo bržkone opraviti še s pojavom neustrezne socializacije ali socializacije »za družino« namesto »socializacije za družbo«. Preprosto, gre za to, da družina otroka preveč naveže nase in mu s tem zapira poti v življenje, ki bi najbolj ustrezale njegovim nagnjenjem. Družina mu polagoma načrtuje življenje tako, da ga počasi in posredno usmerja. Naše sogovornike (tokrat so bili to učenci idrijske gimnazije), smo vprašali, koliko jih življenje v njihovih družinah navaja k samostojnosti ali koliko jih ovira pri njihovih težnjah k samostojnemu odločanju.

Pogovor je dobil polemičen značaj. Eni so kar črno slikali

čustvene vezi, s katerimi jim družina zapira pot k nečemu, kar so imenovali »svoboda«, drugi pa so trdili, da tega problema sploh ni, ali da ga ne čutijo. Toliko slabše, so rekli prvi, ker se tega niti ne zavedate več. In potem so pripovedovali, kakšne strašne posledice ima v poznejšem življenju pretirana čustvena odvisnost od staršev. Drugi pa so menili, da človek brez čustvenih vezi sploh ni človek. Težava da je prav v tem, ker prava družina, tista s polnim čustvenim življenjem vseh članov — nezadržno propada.

Presenetljivo zrelost presoje mladih kaže tudi razpravljanje o tem, kaj je dresura za red kot tak in kaj je navajanje k smiselntu redu, kakršnega zahteva delo, predvsem delo, ki ga imaš rad in si se sam zanj odločil. Kaže, da je pristna motivacija za delo sploh najvišja vrednota mladih in da nekako prezirajo ljudi, ki delajo iz navade, brez odnosa. Zato nas je zanimalo, kaj mislijo o tistih, ki delajo karkoli le zaradi denarja. Na to smo slišali prenekatro ostro sodbo, marsikdaj preostro. Pogovor se je potem obrnil v novo smer, tja, kjer so mladi z enako ostrino govorili o družini kot oblikovalki usode, na primer usode ženskega ali moškega poklica in podobnem.

Blizina zemlje in kmečkega družinskega izročila je spregovorila neposredno v izkušnji družinske delitve dela v družini, ki sploh ni kmečka. To pa je sprožilo plaz razmišljanja o tem, kaj družina lahko da in česa ne more. Že prej omenjena blizina pa hkrati prepričuje, da bi se mladi izgubljali v brezplodnem sanjarjenju o življenju brez dolžnosti in obveznosti. Sili jih, da skušajo v svojem pogledu v prihodnost uglasiti med seboj željo po polnem, plodnem in bogatem življenju na eni in stvarni možnosti na drugi strani. Zadnji stavek pogovora: »To pa je moj problem, problem moje vzgoje«, nikakor ni izraz individualistične samozavesti, pač pa je to izraz osebnosti, ki ve za odgovornost.

ARMADA SMO VSI

Za mladino: odlično!

Sklenili smo, da bomo nekaj več napisali o najboljši enoti ljubljanskega vojaškega območja v letu 1976. Poročali smo že, da je bila to enota polkovnika Momčila Marjanca. Prejela je prehodno zastavico z napisom **NAJBOLJA JEDINICA**, ki je bila do 22. decembra lani še last enote Mladena Zorca.

»Naša glavna naloga,« je dejal pred nedavnim polkovnik Momčilo Marjanec, »je doseči popolno pripravljenost. To se nam posreči. Uspehi skoraj vedno prinašajo razumevanje med ljudi in tako tudi med naše starešine. Vojakji so nosilci napredka in skrbe, da so zadolžitev odgovorno in kakovostno opravljene. Čim hitreje se želijo naučiti čim več. Zato se z voljo lotevajo dela. Razumljivo je torej, da smo lani izrekli in podelili kar 1813 pohval, priznanj, nagradnih dopustov itn. Veliko pomaga primerna organiziranost v vsaki enoti, vojaškem kolektivu, ki prizadevno sodeluje pri reševanju težav svojih članov. Vsi upoštevajo načela: Zdrav kolektiv reši vse.«

Izbir najboljših enot je potekal tako kot v vseh enotah JLA tudi v enoti Momčila Marjanca od oddelka, prek čete, baterije, voda itn. Delo vojašnični ni nikdar prekinjeno, saj poteka ves dan, ves teden in mesec, skratka vse leto. S podobnim poukom in vajami morajo doseči naši vojaki kar najboljšo borbno pripravljenost in izurjenost ter moralno politično vzgojenost. Pomembno vlogo pri reševanju vseh teh nalog imata v

vojašnicah tudi organizaciji — zveza socialistične mladine in zveza komunistov. V enoti Momčila Marjanca pride služiti vojaški rok le okrog 30 % fantov, ki so člani mladinske organizacije, ko se poslovijo od vojašnice, pa so že skoraj vsi člani najbolj množične organizacije mladih. Mnogi med njimi, tisti ki so vestno izpolnjevali naloge in obiskovali tečaj marksističnega izobraževanja — so sprejeti tudi v zvezo komunistov. Vsako leto sprejmejo v zvezo komunistov od 17 do 20 % vojakov.

Mladinska organizacija v enoti Momčila Marjanca je lani zabeležila dolg spisek tekmovanj, srečanj, prireditev s šolsko mladino, člani mladinskih organizacij po krajevnih skupnostih z organizacijami združenega dela, zveze borcev in zveze rezervnih vojaških starešin. Do prvih decembrskih dni so imeli kar 162 športnih tekmovanj v enotah in 132 tekmovanj vrstniki v civilstvu. Kako visoko so na ljubljanskem vojaškem območju in pri republiški konferenci zveze mladine ovrjednili njihovo sodelovanje z mladimi iz kranjske občine, drugih gorenjskih občin in tolmnske občine, dokazuje odličje 22. december, ki so ga prejeli.

»Lani smo tudi v naši enoti pričeli uriti študente,« je pripovedoval polkovnik Momčilo Marjanec in dodal: »Bali smo se, kaj bo, toda po nepotrebnem. Čudovito je bilo delati z njimi. Naša mladina je imenitna. Treba jo je le primerno voditi, usmerja-

Polkovnik Momčilo Marjanec s prehodno zastavico »NAJBOLJA JEDINICA«

ti, ji pokazati pravo pot. Brez skrbi bomo letos pripravili in izvedli urjenje za precej več študentov kot lani.«

Podelitev priznanja »najboljša enota ljubljanskega vojaškega območja« je pokazala, kako hvaležni so prebivalci potresnega območja v Posočju vojakom enote Momčila Marjanca in drugim pripadnikom JLA. Ne le ljudje v Posočju, ampak še marsikje, kjer je bilo treba poprijeti za delo. Povsod, kjer žive vojaki enote Momčila Marjanca.

»Bili smo prvi na potresnem območju v Posočju, prvi smo dali materialno in zdravstveno pomoč, poskrbeli za bivališča in hrano večine tamkajšnjih krajanov, brigadirjev in delavcev. Na potresnem območju smo opravili okrog 87.000 delovnih ur. To je le tretjina delovnih ur, ki so jih vojaki in starešine moje enote porabili lani na delovnih akcijah. Pri miniranjih, gradnji cest, napeljavi elektrike itn. se je nabralo skupaj kar 257.000 delovnih ur. Zaradi vsega tega ljudje iskreno pravijo mojim fantom — naši vojaki.«

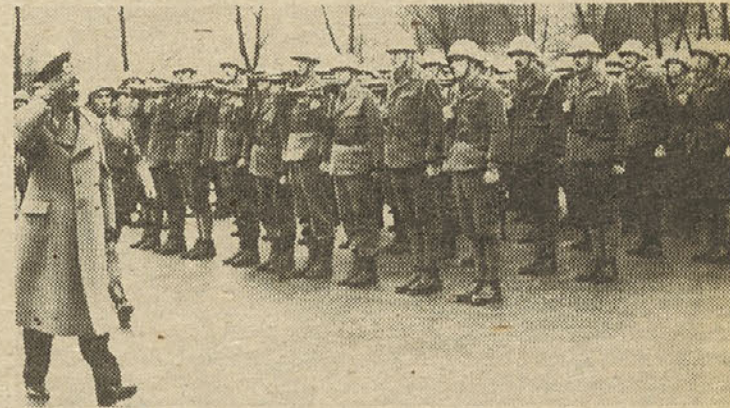
Na slovesnosti ob razglasitvi rezultatov tekmovanja za najboljšo enoto JLA in podelitvi prehodne zastavice z napisom **NAJBOLJA JEDINICA** (22. 12. 1976) je komandant ljubljanskega vojaškega območja generalpolkovnik Franc Tavčar-Rok dejal zbranim vojakom in gostom: »Vesel sem, da vam ob prazniku naše vojske 22. decembra lahko čestitam tudi k vaši veliki zmagi. To je velik uspeh. Doseči ga je mogoče le s kolektivnim delom. Vsi ste morali biti kot eden. Po vas naj se zgledujejo druge enote, saj ste pokazali, kako je treba delati. Seveda je k vašim dosežkom pripomoglo tudi tesno sodelovanje z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami. Želim vam, da prihodnje leto (1977 op. p.), ko bomo slovesno proslavljali 40-letnico prihoda tovariša Tita na čelo naše Komunistične partije, dosežete še lepše in boljše rezultate, skratka, da to priznanje — zastavico obdržite v svoji enoti.« STANE JESENOVEC

Šekretar občinske konference ZK je podelil nekaterim starešinam in vojakom posebna priznanja občine Tolmin

Slovesnosti ob razglasitvi najboljših enot so se udeležili tudi borci VII. SNOUB France Prešeren

Komandant ljubljanskega vojaškega območja generalpolkovnik Franc Tavčar-Rok ob pregledu postrojenih enot (Vse foto: Stane Jesenovec)

IZBERITE MED NOVIMI KNJIGAMI

Ob koncu Cankarjevega leta

Prezgodaj je govoriti o iztržku Cankarjevega leta, toda svečano leto je bilo sklenjeno dejavno: DZS je dala na trg zadnji zvezek Cankarjevega Zbranega dela, hkrati pa še ilustrirano izdajo Kurenta in angleški prevod Hiše Marije Pomočnice. Za to prilagoditve je založba sklicala tiskovno konferenco, ki se je spremenila v majhno slovesnost — ob nagovoru predsednika RK SZDL Mitje Ribičiča, akademika Josipa Vidmarja, glavnega urednika klasikov dr. Antona Ocvirka in seveda urednikov Cankarjevega Zbranega dela.

V razmeroma kratkem času se je posrečilo šestim urednikom in jezikovnemu redaktorju pripraviti trideset knjig Cankarja. Tako smo dobili celotnega klasika z vsemi potrebnimi opombami, dokumentacijo, s komentarji — z vsem, kar sodi k zamisli in izpeljavi klasikov. Urednik korespondence Jože Munda je osvetlil problematiko pri sklepnem delu Cankarja, uredniško delo, sistematizacija in komentarji so zahtevali tako od njega kot od drugih — dr. Ocvirka, Janka Kosa, Franceta Bernika in Dušana Moravca — zvestobo avtorju in naglo delo na strokovni ravni. Stane Suhadolnik je kot jezikovni redaktor ustrezno posodobil jezik, ne da bi bilo Cankarjevo besedilo kakorkoli prizadeto. Predsednik RK SZDL Mitja Ribičič je ocenil Cankarjevo Zbrano delo kot zahtevno in pomembno delo založbe in sodelavcev, nato pa je stvarno osvetlil manj praznične razmere našega knjižničarstva, ki bi moralo postati mnogo širša dejavnost. Dejal je, da naša družba ni tako revna, da ne bi mogli rešiti vprašanja knjižničarstva, ki krepko zaostaja za materialnimi temelji naše družbe. Z dogovori je treba ustrezno in učinkovito rešiti vprašanje preskrbljenosti knjižnic na Slovenskem, saj spada knjiga med temeljne kulturne potrebe in je ni mogoče nadomestiti z drugimi sredstvi.

Trideseta knjiga Cankarjevih Zbranih del prinaša 5. knjigo pisem, dodatke, dopolnila in popravke ter pregled; prav zaradi pregleda je 30. knjiga ključ do drugih Cankarjevih del. Šele ko imamo pred seboj celotnega Cankarja — marsikaj je leposlovno, korespondenčno ali drugače na novo odkrito — si lahko želimo, da bi dobili tudi ovrednotene in strokovno izrečene sodbe Cankarjevih zbranih del. Navsezadnje gre za izjemno delo.

Natis Kurenta se navezuje na ilustracije Boruta Pečarja in na spremno besedo Ivana Potrča. Ivan Potrč je podal krajši esej o Kurentu kot revolucionarnem delu v smislu vizije. Ilustrator in karikaturist Borut Pečar je znan kot imeniten karikaturist s smislom za bistveno in s humorjem, pa tudi kot več in učinkovit mladinski ilustrator, žal pa ilustracije h Kurentu niso ustrezen dodatek k pisateljevemu izjemnemu besedilu. Z ilustracijami k Cankarjevimi delom so bile pravzaprav vedno težave, ni čudno, če je več umetnikov odklonilo svojo likovno »dopolnilo«.

Posebej je treba opozoriti na prevod Henryja Leeminga »The Ward of Our Lady of Mercy«, s čimer je Cankar znova predstavljen angleškemu jezikovnemu območju. Prevod, ki je nastal že pred leti, odpira možnosti, da se s Cankarjem spoznajo tudi drugod. Ne smemo pozabiti, da je angleščina dandanes jezik, ki odpira vrata tudi drugim narodom. Tako bo lahko prodira Cankarjeva Hiša Marije Pomočnice v mnogo širšo območje in predstavila izjemnega klasika malega naroda, posredno pa bo dala tudi možnosti za druge prevode. Škoda, da ob taki izdaji ni poskrbljeno za temeljito spremno besedo o Cankarju in njegovem delu. Lepo, lirčno učinkujočo knjižno opremo je izdelala Metka Krašovec.

Hvalevredno je tudi, da je Cankarjevo Zbrano delo naletelo na širok odmev, naročnikov, saj je zanimanje zanj neprimerno večje, kot za druge klasike. Seveda je bistvenega pomena, da Cankarjeva beseda živi med ljudmi in v ljudeh — s tem bomo največ prispevali k Cankarjevemu letu.

Bogata bera pri Slovenski matici

Slovenska matica je ob koncu preteklega leta postregla z redno zbirko in z deli iz drugih zbirk. Glede na kakovost so knjige v glavnem prijeto presenečenje. Tokrat naj bo informacija posvečena redni zbirki.

Med znanstvenimi prispevki z likovnega področja je treba pojmovati »Baročno kiparstvo v osrednji Sloveniji« Sergeja Vrišerja kot dopolnjujoči delež raziskav in dognanj sicer že obravnavane baročne umetnosti. Avtor se je omejil na nekdanjo Kranjsko kot močno žarišče baročne umetnosti, posvetil pa se je zlasti delom, ki jih doslej umetnostna zgodovina ni toliko upoštevala, ali pa so te umetnine veljale za anonimne. Prav analiza takih in podobnih pojavov bistveno dopolnjuje dosedanje vedenje o slovenskem baročnem kiparstvu, čeprav ponekod avtor ne odgovarja na vprašanja. Že znano Vrišerjevo raziskovanje baroka je tudi tokrat obrodilo dognanja po napornem analitičnem preverjanju, vzporejanju, stilizaciji ipd. Avtor se je posvetil osveščanju kiparskih del, vendar ne kot odrzanemu kosu iz večje ali tudi dekorativno, arhitekturno zasnovane kompozicije. Upoštevanje organskosti se še posebno pokaže v baročni plastiki. Čeprav ostaja to in ono vprašanje baročnega kiparstva zavito v meglo, je z Vrišerjevo razpravo baroksa katero področje dobilo prepričljivo razlago. Pomembna je tudi avtorjeva jezikovna kultura, kar omogoča nezapleteno, tekoče branje. Slikovno gradivo je zelo bogato, posebej pa je treba opozoriti na kakovost fotografij. Na koncu imamo povzetek v nemščini. Knjižna oprema Sergeja Vrišerja je tvegana v mozaični razdrobljenosti, v bistvu pa je zelo uspešna.

Med deficitarna področja slovenskega knjižnega trga spadajo dela s področja filozofije, psihologije, literarne teorije in estetike. Priznati je treba, da je takih del, zlasti prevodov, neprimerno več na hrvaškobosrbskem jezikovnem območju, in da šele zadnji čas dobivamo na Slovenskem nekoliko več splošnih in posebnih del domačih in tujih avtorjev, s področja psihologije, filozofije in tudi z novejšega obdobja marksizma. Med izvirnimi deli s področja psihologije je Slovenska matica izdala »Probleme psihologije« Antona Trstenjaka. Zanimanje za psihologijo se je tudi pri nas izredno povečalo. Treba pa je pojasniti, da Trstenjakovi »Problemi psihologije« niso neke vrste različica »Orisa sodobne psihologije«, kjer je Trstenjak vendarle sledil drugačnim namenom kot sedaj. Sedanja knjiga želi samostojno, kritično prikazati središnja področja psihologije. Avtor je podal svoj sistem v antropološki celoti, kjer sega tudi v socialno, etnološko, zgodovinsko, filogenetično področje, izhodišče pa mu je človek kot osrednje vseh biosocioloških odnosov. Avtor obravnava celotno psihološko problematiko z vidika človekove osebnosti in njegove potrebe sredi družbe — kar mnoge psihologije zanemarjajo. V uvodu v razumevanje psihologije je razložil podoben psihologije v očeh preteklosti, sedanosti, psihologa ter spregovoril o področju in metodah psihologije. Sledi šest obsežnejših poglavij, in sicer: Človek med dednostjo in okoljem, Človek in svet, Človek in družba, Človek v razvojni stopnji, Človek in osebnost. Avtor navaja primere iz življenja, naj gre za umetnika, vsakdanjega človeka, za vprašanje o (brezsmiselnosti) vojne, o humanističnem (nenasilnem) junaštvu, športu itd. Trstenjakovi »Problemi psihologije« so pregledno, zgoščeno strokovno delo, dojemljive vsebine, ki si prizadeva podati, kolikor je mogoče, tudi sintezna spoznanja. Tehna pridobitev, ki zahteva obsežno kritično oceno. Knjigo je opremlil preprosto in lepo Julij Vrhovec.

Vladimirja Kavčiča poznamo predvsem kot romanopisca, ki se tematično navezuje na čas NOB, in je narisal veliko prav s tega področja zanimivih del. Tokrat nas je pisatelj presenetil s »Pustoto«, zgodovinskimi romanom, ki poteka na Tolminskem po zatrem kmečkem uporu leta 1713. Pripovedniku ne gre toliko za izrazito fabulativnost, marveč postavlja v ospredje tehtno življenjsko preizkušnjo eksistencialne danosti; ta se v družbenozgodovinskem položaju razodeva kot silovit in nenehen pretres človeka, ki ga spremlja trpljenje kot splošna usodna danost, po drugi strani pa tli v človeku iskra življenja, ki je neustavljiva. Premagovanje nesreč, zlomov in ovir je tista komponenta, ki daje vrednost in pomen življenjskemu procesu. V romanu se križa pripovednost z lirizmom in verizmom, vendar tudi s psihološko osvetlitvijo in s funkcionalno porazdeljenostjo teh elementov v organsko celoto. Iz romana veje zvestoba zemlji in delu, kljub tragiki usod ljudi pa roman ne izzveni kot brezupna sivina. Vladimir Kavčič je s »Pustoto« podal več kot zanimivo branje, čigar eksistencialna vprašanja nedvomno presegajo zgodovinski okvir romana. »Pustoto« lahko uvrstimo med najboljše pripovedne pridobitve preteklega leta in zasluži širšo kritično obravnavo.

I. G.

Gregor Strniša

Driada

»Driada« ali transcedentalna burka, kot jo je poimenoval Gregor Strniša, se nam prej kaže kot bralna poetična drama, kot pa izrazi odsko delo; lahko bi tudi rekli — če smo igro videli in nato brali — da pride bolj do veljave bralna plat kot pa spontana možnost odrske izrazitosti. Marsikaj pojasni, da je bila »Driada« najprej napisana kot radijska igra, saj se v tem mediju docela uveljavi slušno-vsebinska plat igre. Avtor opozarja na poseben vidik, na eksistencialni problem človeka. S kozmičnih višav in razsežnosti zre na nekatere probleme v prostoru in času med videzom in resničnostjo, fantazijo in stvarnostjo, kot vizijo sveta v treh časovnih presekih, v ostrini nasprotja in ločevanja. Svet disharmonij stoji nasproti daljnemu svetu harmonije, avtor pa s transcendentno ponuja to, kar bo nekdo imenoval utopijo, drugi idejo, tretji pa še kako drugače. Knjiga je izšla pri Mladinski knjigi, za opremo pa je poskrbela Irena Tršar.

Janez Perovšek — Pelko

Pravljica o osvobodilni fronti

Ne, to ni izmišljen naslov. To je v resnici pravljica za otroke. Prvič je izšla leta 1944. Natisnila jo je partizanska tiskarna »Ljudska pravica« na osvobojenem ozemlju v Zgornji Savinjski dolini v več tisoč izvodih. Manjši del knjižic so utegnili razposlati, da so jih lahko uporabljali kot berilo v partizanskih osnovnih šolah. Večji del so Nemci uničili še v tiskarni, ko so vdrli na osvobojeno zemljo.

Pripoveduje o lepi Svobodi, ki jo je Nemec hotel zase. Odvedel jo je v svoj grad in zastražil. Mladenič Pogum jo je šel reševati. Z zvijačo so ujeli še njega in ga vrgli v ječo poleg Svobode. Čez stotja se jima je rodila hčerka Osvobodilna fronta. Ko je dorasla, je pobegnila domov med slovenski rod — in vsi pogumni so šli za njo. Osvobodili so Svobodo — in Pogum je tedaj lahko obračunal z Nemci.

Otroško preprosta in pretresljiva je vsebina. Napisana je bila v spomin vsem najmlajšim žrtvam slovenskega naroda. Zdaj pa je izšla kot faksimile ob 35-letnici Osvobodilne fronte.

N. M.

Veljko Kovačević

Kapelski kresovi

Koliko gledalcev se je vsak teden ob določeni uri znašlo pred televizijskimi zasloni, da bi si ogledali to nadaljevanje. Televizija je živa, prepričljiva — toda knjiga seže z opisom človeških razpoloženj, moči in muk mnogo globlje. Prav zato ni čudno, če je od naklade 5000 (kolikor je pri nas izdala PARTIZANSKA KNJIGA) ostalo za prodajo še malo izvodov.

Ne gre za opisovanje glavnih junakov — kdor ni videl »Dimnikarja« je vsaj slišal o njem. Vsi — gledalci nadaljevanj in bralci knjige — bi želeli, da umrje vsaj junaške smrti, če že mora umreti. »A smrt — kot da bi hotela zaliti resnične junake — pobere jih tako mimogrede, kjer bi se še otrok nekako izmazal,« pravi avtor. Tako nas spet ogoljufa za našo veliko željo po junakih in nam nekako posredno pove, da je pravo junaštvo tisto vsakodnevno žrtvovanje za tovariše.

Veljko Kovačević je bil sam komandant primorsko-goranskega odreda, enote, ki jo opisuje v knjigi »Kapelski kresovi«. Junaki so resnični, z vsemi plemenitimi lastnostmi in slabostmi, z ljubeznijo do življenja, z bojaznijo in predanostjo boju za svobodo. Posebno mladim bralcem bo knjiga približala resnico o osvobodilnem boju.

N. MAURER

Ciril Petešič

Genij s našeg kamenjara

Knjižica na 80 straneh zgoščeno pripoveduje o življenju in delu Nikole Tesle. Opremljena je bogato z dokumentarnimi fotografijami — tako Teslini citati oživljajo knjigo in ji dajejo čar resnice. Pisana je v srbohrvaščini, a za višje razrede to prav gotovo ne pomeni težave — je celo možnost za poživitev jezikovnega pouka.

Takole pripoveduje Tesla: »Kad nagon postane strast, čovjek kroči svome cilju koracima od sedam milja. U nepuna dva mjeseca razradio sam sve tipove motora i modifikacije sistema koji danas nose moje ime.«

Joža Horvat

Nad brezni oceanov

»Imamo eno najlepših morij,« je dejal pisec na tiskovni konferenci. Joža Horvat je drugi človek naše krvi, ki je obplul svet (prvi je bil pomorski kapitan Ivo Visin; njegovo popotovanje je trajalo sedem let; od tedaj je minilo nekaj več kot 100 let). Z ženo, mlajšim sinom in prijateljem je na ladji »Bes« prejel kot v letu dni zmogel zemeljsko oblo.

Spotovanja je ostal čudovit zapis. Mnogo več kot samo opis krajev in dogodkov: v knjigi so razmišljanja o človeku, o medsebojnih odnosih, o predanosti lepotam narave, o zvestobi sebi in poštenju. Avtor pravi: »Ljudje mislijo, da so na morju vedno najhujše nevihte. Pa ni tako.

Kadar besni neurje, smo vsi dobri drug z drugim. Težko pa je, kadar tečejo dnevi mirno in tiho, človek pa čuti, kako mu rastejo zobje — tako ujetemu na majhnem, pozibavaajočem se prostoru. Tedaj se je treba ujeti in zvezati, ker se v človeku prebujajo zver. A najteže se človek loti sebe...«

Toda, kadar človek ljubi morje (planine ali višine) — gre za svojim hrepenenjem; ne zdi se mu pomembno, koliko časa in kako bo živel. Joža Horvat je napisal že več knjig. V slovenščino je preveden roman »Maček pod čelado«, kjer opisuje partizanska doživetja. S knjigo »Nad brezni oceanov« nam je poklonil dobršen del lepote in grozote svetovnih morij — in globino svojih spoznanj. (Knjigo je zelo lepo prevedel Tone Potokar.)

N. M.

Tibor Mende

Od pomoči do rekonolizacije

Odkar postaja svet »velika vas«, kot radi naglašamo, se vsi zanimamo za vse. Za ves svet. Temu pravimo razgledanost. Toda svetu in ljudem na njem še vedno vladajo ekonomski zakoni, čeprav so razmerja med državami, med nekdanjimi nadrejenimi in podrejenimi — ali sedanjimi gospodarsko močnimi ter gospodarsko odvisnimi — politično in družbeno povsem drugačna kot v času, ko so se začele revolucije za odpravo izkoriščanja človeka po človeku. Vzrok za netenje in podpiranje vojn je v bistvu preiskušanje sil tistih, ki si hočejo na temelju svoje gospodarske moči zagotoviti tudi politični vpliv.

Vse to že vemo. Pisec Tibor Mende pregledno in poljudno prikaže dogajanja po letu 1974; nasprotja med razvitim severom (ta pojem posplošuje) in nerazvitim jugom. Predvideva tudi, kam nas bo pripeljal razvoj. In še večni problem — kako dolgo homo živel ob sedanjem naraščanju prebivalstva in toliko počasnejšem naraščanju proizvodnje hrane. Knjiga tudi logično razčleni nujnost tega, kar tudi mi pogosto občutimo: trgovanje s človeškimi možgani. Najbolj nadarjeni strokovnjaki odhajajo v bogate dežele, kjer lahko do vrhunca izživijo svoj um. Gotovo da oškodujejo svojo nerazvito deželo. Toda tam ne bi mogli toliko delati. Je to začaran krog o nujni izgube? Pisec ugotavlja, da bi dežele v razvoju ravnale modro, če bi šolale kadre glede na potrebe svojega gospodarskega razvoja.

Knjiga je zanimiva in koristna za vsakega bralca. (Izšla je pri Državni založbi Slovenije.)

Janko Messner

Rugobne priče

Skurne storije, v srbohrvaščino prevedel G. Janjušević; izdavaško preduzeće »Bratstvo-Jedinstvo«, Novi Sad 1976, str. 201.

V obdobju, ko je avstrijsko-oblastniška večina skušala brez konsultacije in privolitve naše manjšine (na Koroškem) izvesti njeno ugotavljanje (beri: štetje — statistični genocid), so ponovno izšle Skurne storije (Rugobne priče) Janka Messnerja, znanega koroškega pisatelja in pedagoga; tokrat v srbohrvaščini.

Gotovo ni naključje, da je to pomembno delo, ki ima za cilj seznaniti bralca s stanjem in urejanjem manjšinskega vprašanja na Koroškem na »avstrijski način«, izdano v Novem Sadu, središču avtonomne pokrajine Vojvodine, v kateri je več narodnosti. Njenim prebivalcem, ki so že dosegli uresničitev enakopravnosti narodov in narodnosti, toda šele po hudih izkušnjah in bojih v prejšnjih obdobjih s strani različnih oblastnikov, ne bo težko razumeti položaja, v katerem se je znašla naša manjšina na Koroškem.

Skurne storije nam kot svojevrsten dokument nazorno prikazujejo nečloveško ravnanje proti svobodi duha in življenja-početje, ki ga lahko primerjamo z okrutnimi dejanji nacistov. Kakor pred šestimi leti v Sloveniji, ko imelo delo tudi sedaj precejšen odmev po vsem srbohrvaškem jezikovnem prostoru.

Knjiga je vsebinsko in oblikovno heterogena: vsebuje eseje, groteske, satire, črtice, avtobiografske skice in dramski skeč. Vse to pestro stvarjanje, ki ga družita bolečina in obup zaradi neznosnih manjšinskih razmer, ne dopušča avtorju, da bi se notranje sprostil in svobodno razmahnil svoje sposobnosti, prežemata ga polemična ostrina in ironija, ki marsikje prehajata v sarkazem in črni humor. Da bi segel v bistvo problema, spoznal silnice razmer in odkril resnico, je avtor prisiljen, da udarja brez prizanašanja na vse strani: tako očita večinskemu narodu dežele nasilnost lastnemu ljudstvu tradicionalno okostenelosti narodni matici pa politično neokretnost.

Janko Messner se tako pridružuje izrazito bojevniški in družbeno odgovorni literaturi, ki se od Trubarja in Prešerna, od Levstika in Cankarja, Župančiča in Kosovela ter Voranca nadaljuje sedaj v zamejstvu, skozi celovsko revijo Mladje. V njej se kaže kulturno gibanje mlajših literarnih in drugih tokov umetnosti, ki se odlikujejo z izredno odprtostjo in angažiranostjo. V zadnjem obdobju je ta književnost vse bolj deležna tistih socialno-revolucionarnih navdihov, ki so bili tako izraziti po zmagi NOB in v času po njej.

Od leta 1971, ko so prvič izšle Skurne storije, pa vse do danes, se je na Koroškem marsikaj spremenilo, zato bi bilo za srbohrvaške bralce potrebno dodatno pojasnilo sedanjega stanja: povečala se je napadalnost nacionalističnega Heimatdiensta, čigar diktatu so se uklonile parlamentarne meščanske stranke Avstrije in njena vlada (zaradi bolne nostalgije po slavni preteklosti) ter ubrale kratkovidno in ozko nacionalistično pot ignoriranja nove stvarnosti in odnosov v sedanjem svetu. Pri manjšini je dosežena večja akcijska enotnost vseh sil ter usmeritev k radikalnejšim oblikam narodnostnega boja, ki zahtevajo nastopanje množic ter zavezništvo z demokratskimi elementi večinskega naroda. Izraz te politike samozavesti in iniciativnosti je bila ustanovitev solidarnostnega gibanja, kateremu se imajo zahvaliti za prodor v avstrijsko napredno javnost. Spoznanje, da je nujno internacionalizirati koroško vprašanje in ga reševati pred mednarodnimi forumi ter s pomočjo matičnega naroda in njegove države si je dokončno utrla pot.

ŽELJKO KUMAR

Nove strokovne knjige

1. Brana Kovačević: Pedagoška funkcija Kluba mladih tehničar. Beograd, Prosvetni pregled, Čika Ljubina 18—20.
2. Veselin Djuričković: Marksističko shvatanje procesa učenja i saznanja u nastavi geografije. Beograd, Prosvetni pregled, Čika Ljubina 18—20.
3. Trideset godina naše pedagogije i školstva. Zagreb, Pedagoško-književni zbor, Trg maršala Tita 4.
4. Anton Trstenjak: Problemi psihologije. Ljubljana, Slovenska Matica, Trg osvoboditve 7.

kultura

Razstava Intart v Ljubljani

V Mestni galeriji in v Moderni galeriji je potekala razstava INTART, ki je predstavila izbor umetnikov in njihovih del iz Furlanije-Juljske krajine, Koroške in Slovenije. Ponovno srečanje, predvsem mlajših umetnikov, je znova potrdilo vzporednice teženj, slogov in estetske doseženosti. Gledalci so lahko presojali prehojeno pot in kritično ovrednotili dosežke. Likovna govorica je v tej tradicionalni obliki med Vidmom, Celovcem in Ljubljano odprla in odpirala možnosti mostov in spoznavanja širših tokov likovne govorice v mednarodnem merilu.

Klovn, 1975, (INTART), Janez Knez

Grafike iz Narodne knjižnice v Parizu

»Onirizem in fantastika na grafikah od 16. stoletja do danes«, tak je naslov razstave, ki jo je priredila Moderna galerija v Ljubljani ob sodelovanju pariške Narodne knjižnice. Iz njene bogate zbirke je odbran tisti delček, ki daje vpogled v grafično fantastiko in se kasneje navezuje na nadrealizem. Ker so na Slovenskem tuje razstave tako zelo poredke, spada ta razstava prav gotovo med redka, neobsejna, toda lepa doživetja. Grafični listi segajo od Dürerja, de Vriesa, Cochina, Piranesija idr. pa do Ensorja, Massona, Miroja, Bellmerja, Vieillarda idr. Izbor je bil skrben — iz bogatega gradiva in se je zaustavil pri pomembnih imenih in tudi tipičnih primerih grafike.

Gledališče

Cement

(Heiner Müller po F. V. Gladkovu)

Ljubljanska Drama je v režiji Ljubiše Ristića uprizorila zgodovinsko dramo, ki sega nazaj, v leto 1921, prikazuje pa vrenja in nihanja ob nastajanju Zveze sovjetskih socialističnih republik. Tedaj se je bila državljanska vojna; boj za mir, kruh, zemljo in za oblast sovjetov, je dobival vse širše razsežnosti.

Doktor Faust, jedkanica, cca. 1652, Rembrandt

Boris Juh v vlogi Čibisa, Boris Cavazza (v sredini) v naslovni vlogi Gleba in Lojze Rozman kot Badjin v drami Cement (Foto: J. Mally)

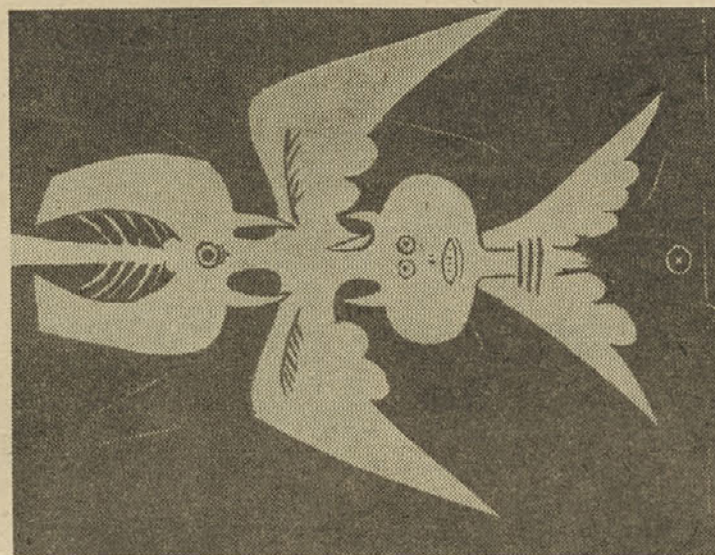
Dogajanje, ki mu je porušena tovarna cementa za lupino, posega v vse plasti nastajajoče družbe. Junaki, ki so še vedno v uniformah in prežeti s triletnim bojem, samoopovedovanjem in idejami rdečega oktobra, se znajdejo pred trdo stvarnostjo: avtor jedko in brezobzirno cejra plašče osebnosti. Lakota, zmeda, rop, hitre eksekucije med bolj-ševiki in nasprotniki, ovadustva in osebni obračuni, so zunanji okviri; ti posegajo po zadnjih ostankih iluzij, ki so jih osebe drame prinesle še iz prejšnjih časov.

Razpira se paleta polfevdalnih odnosov, suženjstvo ruske žene. Tudi ta žena se udeleži revolucije, v njej se prekalni in duhovno preobrazi, hkrati pa izgubi svojo identiteto, ženskost, nežnost, željo po pripadanju, in nadaljnjem suženju možu — gospodu. Glavni vlogi igrata Boris Cavazza kot Gleb Čumalov (prepričljiv in zrelo podan lik) in Barbara Levstikova kot njegova žena, Daša Čumalova. Svojo vlogo je podala tekoče in suvereno, z močno izraženo osebnostno noto, ki daje dokaj aktivističnemu besedilu notranje doživeto barvitost. Robustno samozavesten in oblastniško trden je Lojze Rozman v vlogi Badjina, ki deli svetove mlade oblasti in se spopada z belimi. Rudi Kosmač v vlogi beglega oficirja vtike intelektualno, subtilnejšo noto v zastrašujoč in mračnijaško-pesimističen potek drame, v kateri izginjajo osebe z odra kot muhe, pokajo slepi naboji iz (pravih) pušk in pištol kot za stavo in ni gledalcem prizaneseno niti z golo podobo totalnega samopredajanja. Radko Polič se v zanosu notranje katarze in popolnega sozlitja z revolucijo razgali in stoji kot poosebljen razgaljenih iluzij o VELIKEM ČISTEM SVETU, za katerega se je (zdaj invalid) tolkel. Rač je tokrat preveč sunkovit, kričav, njegova vretja so skorajda nasilna, v škodo razumljivosti besedila, po drugi strani pa poda svojo vlogo agonista uspešno, doživeto kot delček agonije, sotoč: »Snemi masko, brat! Ti nisi zmagal in ta boj se ni tolkel zate.«

Privatno lastniški Kleist, tehnik (ki ima celo tovarno »v glavi«), sika. »Sovražim vašo revolucijo in vašo sovjetsko oblast, vzeli ste mi vse, kar je bilo moje življenje!« Usoda posameznika je izničena, med glavnima junakoma zazija praznina, dala sta se revoluciji.

Velika vulkanska vrenja, ki prinašajo nov družbeni red, odnašajo tudi posamezne usode. Uprizoritev v Drami je bila na dostojni umetniški ravni. Scena in kostumi (Miodrag Tabacki) dopuščajo komuniciranje med igralci in gledalci. Heiner Müller vnaša rezkost, širino in filozofsko globino, manjkajo pa mu vedrina, slovenska melanholičnost in predvsem kanček — poezije, ki je pričujoča v ruskem zanosu velikih piscev Oktobra. Morje z galebi in ruska narodna pesem so besedilu podrejeni podtoni.

IVAN CIMERMAN

Emblem, barvna litografija, 1952, Wilfredo Lam

Razstava DSLU 1976

Vsakoletno razstavno prireditev Društva slovenskih likovnih umetnikov spremlja občinstvo s pričakovanjem, z obetom, da bo deležna celostnega umetniškega pregleda likovnikovnega snovanja in doseženosti. Vendar se tudi letos ni izpolnilo to, kar naj bi prikazalo ustvarjalne zmožnosti slovenskega slikarstva, kiparstva in grafike. Odsotnost mnogih imen občuti gledalec kot močno vrzel, ki onemogoča strniti spoznanja o sedanjem likovnem življenju pri nas. Edina novost, ki jo razstava ponuja kot posebnost, je navzočnost koroških gostov iz Avstrije (V. Oman, Zorka Weiss in I. Boschitz), to pa še ne pomeni, da se v matičnem prostoru likovnega ustvarjanja ne dogaja nič, da ne moremo zaslediti več ali manj impulzivnega življenja. Zasledimo ga deloma na razstavi, deloma pa si ga priključimo v spomin. Ob tem, kar podaja razstava, je mogoče spoznati, kako raznotera so izrazna hotenja, vse od pozne abstrakcije in geometrizacije pa do figuralike, ki sega od klasičnega realizma, skorajda naturalizma, pa do raznoterih ekspresij, konstrukcij itd.

Na splošno prevladuje figuralika in naznanja vrnitev k človeku, seveda v razponu najširših slogovnih in idejnih možnosti. Lahko bi tudi rekli, da mnogi umetniki, ki jih poznamo iz prejšnjih razstav, v glavnem nadaljujejo svojo smer, že v osvojenem načinu likovnega izražanja; zato ne smemo pričakovati presenetljivih novosti in obratov. Seveda pa bi šele nadrobna analiza lahko prikazala posamezne posebnosti, manjše premike ipd. Zaželeno je, da bi razstava DSLU v prihodnje prikazala res kar se da celosten prerez domačega slikarstva, grafike in kiparstva. Lepo urejen razstavni katalog ima nekaj reprodukcij, ki jih na razstavi ni.

Film

Nashville

Poleg kinematografije, ki rabi zgolj čutnim in malomeščanskim potrebam gledalcev, se v svetu in v Združenih državah Amerike uveljavlja tudi takšna filmska proizvodnja, ki jo zanimajo življenjski interesi ljudi, izpoved ter razmišljanje o svetu, družbi in notranjosti ljudi. Človek je usmerjen v stvarnost, zato je umetnost postala odsev te zavesti. Zunanji svet narekuje umetnosti njeno vlogo in jo podreja splošnemu, prevladujočemu razpoloženju do materialnosti. Umetnik je tako prisiljen približati se stvarnosti in v svojih delih ustvarjati ogledalo sveta. Takšno ogledalo je film Nashville.

Kaj se dogaja, ko zagledamo svoj zrcalni odsev? O sebi si ustvarimo podobo, ki nam je morda najdražja, lahko je celo naš smoter, želja in ideal, lahko pa tudi nič več kot splošna in sivá vsakdanost, mehanizem, utečen z mehanizmom sveta. V ogledalu to podobo preverjamo. Ali smo taki tudi v resnici? Ali pa nenadoma, v zrcalni podobi, spoznamo svoje poteze in obraz, o katerem smo mislili, da je tak kot pri vseh, pa nas je zdaj neprijetno presenetil. Ogledalo je tenkočutno kritično.

Nashville pa je ogledalo človeške norišnice, popolne zmedenosti, v kateri danes živimo, in ne razločimo več blišča od resnice. Želja, da človek zadosti svojim osebnim potrebam po materialnem udobju in nezahtevnosti duševnega doživljanja, daje možnosti človeški inteligenci, da manipulira z množico povprečnežev, ki se ne morejo odtrgati od svojih malenkostnih in sebičnih želja. V tem filmu vidimo, kako se to godi; vpletajo se prefinjeno prikriti težnje vsakovrstnih ljudi, ki izrabljajo popolno zmedo v človeškem svetu. Ali je to samo Amerika? Pogledimo svoj svet, svoje okoliščine. Nič manj blišča nas ne obdaja. Namesto gledanja filma in televizije, branja vsakovrstne literature, ki je danes ljudem na voljo, puhlih, praznih pogovorov in razprav, v katere se vpletamo dan za dnem, skoraj ni več mogoče priporočiti nobene druge kulture kot izlet v naravo, pogled na rastlinski in živalski svet, v modro nebo — v te odtujene in pozabljene dele doživljanja lepote. Brez ponovnega doživljanja narave je vsa kultura zgolj praznina. Takšna kultura, kakršna je danes, lahko brez škode propade. Od nje živimo, ne da bi bili zavezani človeški pristnosti. Filmi kot Nashville nas spravljajo v stisko, ki nas morda tudi obsede z morečo kritiko vsega, ne da bi začutili izhod iz pričujoče zmede. Tako sprejememo injekcijo zla, človeške neumnosti in stvarnosti. Pogledamo se v ogledalu in se vprašamo: Katero podobo nosimo v sebi in k čemu v resnici težimo. Ko se bo takih ogledal nakopičilo in bo stiska dovolj velika, umetnost ne bo več tako zelo odvisna od grobe stvarnosti. S svetom, ki je v naravi in človekovi duši stvaren, bo prevzela lastno in realno vlogo v splošnem poteku življenja. Več poezije in lepote, več resničnosti in človečnosti.

SAMO SIMČIČ

Množična knjiga v zagati

Dobrih knjig ni nikoli dovolj. Ni ga, ki bi zanikal to resnico, čeprav v isti sapi trdimo, da zmanjkuje časa za branje. Založbe so torej pred nezavidljivo nalogo: v splošnem hitenju in pomanjkanju časa »spreobrniti« tudi tiste, ki jim knjiga ni vsakdanja kulturna potreba, v ljubitelje vredne in predvsem na Slovenskem ustvarjene pisane besede. Povedano drugače: »Razširjati dobro knjigo med naše ljudi med naš delovni svet.« Ta zamisel je bila povedana na SZDL, dosledno pa si jo prizadeva uresničiti Prešernova družba.

Zadeva pa, kot je videti, še zdaleč ni preprosta, saj so pri tej založbi prišli v zadnjih letih v zagato. Z lansko bero (o tej smo natančneje že poročali v našem časniku) so zadovoljni, saj sta izšli dve sodobni slovenski izvirni besedili (Rozmanova zgodba o Letečem krožniku in Manice Lobnikove Mrtvi odred), poleg teh pa še Cankarjev Martin Kačur, Čarobni piskav Nevala Shuta v prevodu Marta Ogna in dve praktično uporabni knjigi: Moda s kvačko in pletilko Vlade Marcon in aktualni Prešernov koledar 1977. Ugotavljajo pa, da kljub dostopni ceni (80 din za naročnike, za druge pa 140 din) število naročnikov ni tolikšno, kot bi želeli (25.000 namesto 50.000). Popularni mesečni časopis Obzorje sicer ohranja svojo naklado, moral pa bi se še razširiti. Le tako bi v resnici zaživela beseda o kritični misli in umetniški vrednosti knjig, izdanih pri Prešernovi družbi.

Ocenjevalci knjig so spregovorili o letošnji zbirki pohvalno, vendar najbrž še ne povsod, kjer bi bilo to potrebno: v vseh podjetjih in ustanovah, v tovarniških glasilih in še po drugih poteh obveščanja.

Spomnimo se akcije, ki jo je pred dobrim letom zavzeto podprl sindikat. Številni poverjeniki, med temi so bili tudi učitelji, so storili veliko za to, da si je knjiga Prešernove družbe urla pot ne samo v šole, temveč tudi v odročne vaške zaselke. Ugotavljamo pa, da je dandanes takih propagatorjev lepe besede vedno manj. Še bodo potrebne akcije po delovnih kolektivih, prepričevanje, da je dobra knjiga ne samo koristno razvedrilo, temveč tudi kazipot napredka v človekovem vedenju in ravnanju.

O vseh teh problemih so spregovorili na nedavni tiskovni konferenci Prešernove družbe in nam hkrati predstavili program za prihodnje, jubilejno leto, ko bo Prešernova družba praznovala 25-letnico. Prihodnje leto bodo v redni zbirki poleg tradicionalnega Koledarja natisnili roman Janeza Vipotnika Enainštirideseto leto, ob Zupančičevi stoletnici rojstva bo izšel izbor njegovih Pesmi. O svetu bosta spregovorili dve knjigi: potopis Jožeta Šircija »Živa in nova Afrika« in pregled o političnih in gospodarskih razmerah »Podoba sveta« avtorjev dr. Avgušтина Laha in Matjaža Laha. Naročnikom, ki bodo plačali naročnino pravočasno, bodo poslali tudi roman ameriškega pisatelja Jamesa Baldwin »Pesem črnske ulice«. V zbirki romanov Ljudska knjiga, ki jo ureja prevajalec Mart Ogen, bo izšel bogat izbor romanov iz svetovne književnosti.

Torej obetavna napoved, ki ji bo treba pravočasno utreti pot do še večjega kroga bralcev in naročnikov.

Na ladji, 1976, barvna jedkanica in akvatinta, Tina Stegovec

KOLEGOM V SLOVO

Erna Regoršek

Nenadoma je zapustila prosvetne vrste upokojena učiteljica na osnovni šoli Gustav Šilih Laporje Erna Regoršek.

Rodila se je 14. 7. 1916 v Poljčanah. Po končani osnovni šoli je odšla na učiteljsko v Mariboru in ga končala leta 1936. Po maturi je bila tri leta brez službe, kot učiteljica pa se je zaposlila leta 1939 v osnovni šoli Strigova in nato v Razkrižju, kjer jo je doletela vojna. Med vojno je poučevala na osnovni šoli Sv. Marije v Medžimurju.

Novembra leta 1944 je s pomočjo domačih terencev odšla v gimnazijski internat v Đurdevcu na osvobojenem hrvaškem ozemlju. Zaradi navala fašističnih sil na to ozemlje so otroške domove evakuirali, zato je bila Erna Regoršek premeščena v Vojvodino; tam je delala do konca vojne. Po vojni se je vrnila v Razkrižje, nato v Križevce in spet v Razkrižje, od leta 1953 dalje pa je poučevala na osnovni šoli Gustav Šilih v Laporju, kjer se je s 1. 1. 1975 upokojila.

Večji del njenega službovanja je potekal v 1. razredu. Otrokom je bila druga mati. Veliko generacij je vzgajala, veliko otrok je naučila prvih črk in števil. Bila je sposobna, natančna, delavna in vztrajna učiteljica. Njene ocene na službenih mestih so bile odlične. Bila je napredna revolucionarna prosvetna delavka, v vrstah tistih, ki so vzgajali mladino v duhu marksizma, v duhu samoupravnih socialističnih odnosov, z dobro-znanimi smotri napredne osnovne šole. Njen pouk je bil prežet z novimi metodami in oblikami dela, pripravljenost je bila do konca izpopolnjevali. Bila je vzor mlajšim učiteljem in njihova mentorica, znana kot najboljša elementarka v občini Slov. Bistrica. Za otroke je žrtvovala ves prosti čas, delala je več kot je bilo potrebno, zlasti s slabimi učenci in v interesnih dejavnostih. Kot učiteljica, ki je preživela vojno in okusila bridkost preganjanja, je znala otrokom vcepljati ljubezen do domovine in slovenskega jezika, svobode in pripravljenosti braniti jo.

Ob večerih je veliko ur žrtvovala za režiranje v kulturno-umetniškem društvu Laporje in aktivno delala kot tajnica krajevne organizacije Zveze borcev, do smrti.

Uživala je v svojih delovnih zmagah, čeprav delo ni bilo primerno nagrajeno.

Bila je skromna, tovariška, delavna in napredna. Skratka, imela je vse vrline pravega učitelja. Njeni delovni uspehi in prispevki skupnosti se kažejo in se še bodo kazali v izšolanih kadrih, ki prispevajo k uspehu družbe, in če se bodo njeni učenci zgledovali po nekdanji učiteljici, bodo pri svojem delu v resnici uspešni.

Erna Regoršek je umrla, spomin nanjo, njene misli in delo pa bodo še nadalje živeli.

Polde Štanta

Polde je bil velikan. Bil je močnejši od močnih in nič razen BOLEZNI ga ne bi moglo steti.

Decembrski dnevi so najbolj mračni. Polde je slutil, da jih ne bo preživel. In jih ni.

Ko je še delal, ko je učil, je bil vedno nasmejan. Redno je prihajal na vse seminarje in nam razdal dobro voljo. Bil je ŽARČENJE. Ob njem ni bilo mogoče ostati pust in pogreznjen vase. Z neustavljivo silo te je razpršil proti soncu.

Mogoče zato, ker je bil z vrhniškega Klanca. Mogoče zato, ker ga je obogatila revščina.

Njegovih življenjskih postaj ni bilo skoraj nič. Študij slavistike, poučevanje v Škofji Loki, bolezen in grob. Umrl je sredi najlepših let kakor da po pomoti.

Tako kot je v boleznih trpel Polde, trpi le malokdo. Ne vem pa, če jih je veliko, ki imajo ob nečloveškem trpljenju še moč, da jih bolijo stiske drugih. Poldeta so bolele.

Pogrebi so zvijugana črta žalosti. Krsto je zajela jama, iz žive meje pa je prihajal skoraj preglasen šebet. Ptice so živele dalje in si sporočale dogodke iz NARAVE.

V resnici življenja ni moč ugnati. Napaja se. Polde je na svoj način ostal v njem; saj ni mogoče pozabiti človeka, ki je bil velik, močan in dober.

BERTA GOLOB

Stane Terčak

Pred zatonom starega leta 1976 je nepričakovano umrl znani slovenski javni in prosvetni delavec, kustos v pokoju, ustanovitelj muzeja revolucije v Celju, književnik in borec XIV. udarne divizije Stane Terčak. Rodil se je leta 1905 v učiteljski družini v Radmirju v Gornji Savinjski dolini, se šolal na učiteljsko v Mariboru in po maturi služboval dalj časa v Dravski dolini. Nemški okupator ga je z družino izselil v Srbijo, kjer se je Stane Terčak takoj vključil v narodnoosvobodilno gibanje. Že kot mlad slovenski učitelj se je pridružil dejavnosti »učiteljskega pokreta« in se poglobljal v socialno problematiko slovenskega ljudstva, ki je bilo — posebno ob meji, v Slovenskih gorah in v Halozah — ne samo socialno, marveč tudi narodnostno ogroženo. Take so bile razmere tik pred začetkom II. svetovne vojne. Stane Terčak je spoznaval težak položaj slovenskega ljudstva na vsakem koraku, posebno pri svojem poklicnem delu na podeželju. Zato se je še bolj poglobil v proučevanje socialnih razmer na Slovenskem in se kot večina tedanje mladine seznanjal z naprednimi socialnimi tokovi.

V izgnanstvu v Srbiji se je že leta 1941 povezal z gibanjem NOB. Ko se je pozneje vrnil v Slovenijo, se je na Dolenjskem vključil v narodnoosvobodilno gibanje in opravljal razne politične in vojaške funkcije. Kot obveščevalni oficir se je udeležil tudi junaške poti XIV. udarne divizije na Štajersko, katere slavno epopejo je pozneje prvi prikazal v obširnejšem književnem delu »Živi zid« (1952), pred smrtjo pa je končeval dokumentarno delo o poti te divizije na Štajersko.

Po osvoboditvi leta 1945 je opravil Stane Terčak pri obnovi porušenega šolstva na Spodnjem Štajerskem na mariborskem območju pomembno delo kot okrajni šolski nadzornik, dve leti pozneje pa na ozemlju obširne celjske regije. Kot dinamičen raziskovalec je začel takoj po prihodu v Celje raziskovati okupatorjeve zločine na Spodnjem Štajerskem. Pri tem se je izkazal kot tankočuten raziskovalec zgodovinskih virov, nadarjen zgodovinar in neumoren pisatelj, ki je znal svoja dognanja iskreno, kritično in zanesljivo dokumentirano predstaviti v literarni obliki.

Svoja dela je objavjal v najrazličnejših časnikih in časopisih ter v samostojnih publikacijah. Bibliografija njegovih razprav, člankov, raziskav in prikazov okupatorjevih zločinov je izredno obsežna. »Živi zid« kot enega njegovih prvih obširnejših del smo že omenili. Med najvažnejšimi so tale dela: »MED MRZLICO IN DOBROVLJAMI«, »CELJSKI STARI PISKER« (to delo je doživelo lani že drugo, izpopolnjeno izdajo) in »UKRADENI OTROCI« (v dveh izdajah).

Na simpoziju bo sodelovalo približno 60 udeležencev z deli, 20 znanih znanstvenih delavcev iz Jugoslavije in 15 iz tujine.

Potne stroške in stroške bivanja na simpoziju plača organizator.

Prijavljanje udeležencev in razpored priprav na simpozij.

Udeleženci naj napišejo temo svojega dela na priloženo prijavo in teze zanjo napišejo na približno eni tipkani strani.

— Prijave tem za sodelovanje na simpoziju bomo sprejemali do 1. marca 1977.

— Do 1. aprila 1977 bo organizacijski odbor obvestil avtorje, katerih tema je bila sprejeta.

— Avtorji, katerih teme bodo sprejete, naj do 1. decembra 1977 pošljejo tri izvode svojega dela organizacijskemu odboru.

— Avtorji, katerih dela bodo uvrščena v program simpozija, bodo o tem obveščeni do 15. februarja 1977.

Prijave tem pošljite na naslov: Organizacijski odbor, Pedagoška akademija »Žarko Zrenjanin«, 25001 Sombor. ORGANIZACIJSKI ODBOR

Zimske šolske počitnice in prometna varnost otrok

Otrokom zelo radi verjamejo, da so počitnice zanje najlepši del šolskega leta. Tedaj utone za nekaj časa v pozabo vse, kar se je kopičilo dan za dnem pri pouku.

Zimske šolske počitnice. Otroci doživljajo težko pričakovano sprostitve, zabavo, sport, igro, sneg. Vendar moramo tudi ob tem času spomniti na nevarnosti, posebno prometne, ki spremljajo otroke na poti, še bolj pogosto kot v običajnih dneh šolskega pouka. Zbrani podatki iz statistike prometnih nesreč otrok nesporno potrjujejo te naše domneve in obenem opozarjajo na vzroke poslabšanih prometno varnostnih razmer otrok in mladine med šolskimi počitnicami.

Take ugotovitve so za nas, prosvetne delavce, za starše in vse udeležence v prometu, zelo dober usmerjevalec. Kaj moramo storiti, da bi — če že prometnih nesreč otrok ne moremo preprečiti — le-te vsaj skušali kar najbolj zmanjšati. Seveda šolska mladina med počitnicami povečini nima stika s šolo, z mentorji in učitelji. Vso skrb zanjo prevzamejo starši.

To pa še ne pomeni, da ne moremo že prej, preden se zapro-

šolska vrata, storiti nekaj, kar bo koristen napotek za varnejše gibanje in ravnanje v tako nevarnem cestnem prometu, kakršen je sedaj pri nas. Učencem dajmo čim več prometnih napotkov v kakršni koli obliki, ob taki ali drugačni učni snovi. Prav bi bilo, da bi jih seznanili s povečano nevarnostjo in pri tem opozorili na izkušnje prejšnjih let. Menimo, da zaslužijo posebno skrb učenci prvega razreda, pa tudi drugih nižjih razredov, ker so taka počitniška doživljanja zanje prvi koraki v samostojni svet gibanja, razmišljanja, odločanja in razumevanja okolice in sveta. Marsikje postopoma prihaja v navado, da učitelji učencem povedo, kaj naj naročijo staršem. Dajejo jim koristne prometno varnostne napotke za obdobje sproščenega počitniškega življenja. Opozarjajo, da ceste in njihova neposredna okolica niso zimsko športni tereni.

Iz učnega načrta prometne vzgoje lahko izberemo tisto, kar je posebno pomembno za otroke na »dopustu«. Posvarimo jih, naj bodo na cesti previdni, saj je to mogoče največ, kar bo pripomoglo k srečnemu koncu zimskih šolskih počitnic. M. METLJAK

Ne glede na to, da je znal Stane Terčak dognanja svojega raziskovalnega dela dokumentarno in literarno zanimivo prikazati v svojih številnih spisih, moramo še posebej poudariti njegov veliki prispevek pri graditvi muzeja revolucije v Celju, za katerega se mu je posrečilo zbrati veliko dokumentarnega gradiva — skoraj iz celotnega celjskega območja. Do upokojitve, ki pa še ni pomenila konca njegovega literarnega ustvarjanja, je bil kustos tega muzeja. Posvetil mu je vse svoje življenje. Kot sourednik je sodeloval tudi pri knjigi »POSLOVILNA PISMA ZA SVOBODO USTRELJENIH«, ki sta jo s prijateljem in sodelavcem pisateljem Franom Rošem dala slovenski javnosti v spomin in opomin na strašne dogodke med nemško okupacijo.

Stane Terčak je doživel veliko bridkoga, prejel pa je tudi lepa priznanja za svoje delo. Mesto Celje mu je podelilo za zaslužno pisateljsko in muzejsko delo Šlandrovo nagrado, podelili so mu tudi Kajuhovo in Valvazorjevo nagrado ter zlato značko Društva prijateljev mladine, v letu 1975 pa najvišje priznanje: nagrado Zveze borcev Jugoslavije — četrti julij.

Osebnost je bil Stane Terčak skromen človek, ki ni segal niti po funkcijah niti po naslovih. Delo samo je bila visoka diploma njegove strokovnosti kot zgodovinarja, raziskovalca in pisatelja. Bil je odličen tovariš, požrtvovalen sodelavec in zvest prijatelj! Slava njegovemu spominu! ALBIN PODJAVORŠEK

Marija Plestenjak — Kraljeva

Ne bi bilo prav, če se ne bi v glasilo slovenskih prosvetnih delavcev spomnili v letu 1976 umrle profesorice slovenščine Marije Kraljeve.

Marija-Mija, kakor smo jo klicali, je bila rojena v Ljubljani leta 1931. Po končani osnovni šoli in gimnaziji se je leta 1949 vpisala na univerzo na oddelek za slovensko jezik in književnost. Odločila se je za študij slavistike. Diplomirala je leta 1956, se poročila in nastopila prosvetno službo. Službovala je v Kopru na sedanji ekonomski šoli, postrokovnem izpitu v Ljubljani na nekdanji gimnaziji v Vegovi ulici, po šolski reformi pa je leta 1958 začela poučevati slovenščino na ljubljanski osnovni šoli Ledina. Tu je poučevala vse do svoje prezgodnje smrti. Podlegla je neustavljivi zahrbtni bolezni, h kateri sta gotovo mnogo pripomogli službena in domača prezaupenost in prevelika vestnost. Mija je hotela vedno napraviti vse, polovičarstva ni poznala, pri tem pa je vedno bolj pozabljala nase in na svoje zdravje.

Ni posebnega ni bilo v njenem življenju: nobene knjige ni napisala, nobene slovnice ni izdala, bila pa je ena izmed tistih naših tihih in nepoznanih prosvetnih delavk, žena in mater, ki izgorevajo v svojem poklicnem delu in življenju. Šele ko obnemorejo, ugotovimo, da bi jim vendarle morali prej pomagati in jim odvzeti nekaj bremena.

Mija, izredno vestna že pri študiju na univerzi, kjer je opravljala izpite z najboljšimi ocenami, je z isto vnemo opravljala tudi svoje poklicno delo. Redno se je udeleževala predavanj in ekskurzij Slavističnega društva in še drugače dopolnjevala svoje poklicno znanje. Svoje učence je izobraževala v naprednem duhu, učila jih je ljubezni do domovine, do jezika, do vsega lepega, človeškega in plemenitega. Dvajset let poučevanja, vsako leto štiri ali pet razredov v vsakem razredu 30 do 40 učencev. Kolikšna množica ljudi, če bi se zbrali vsi učenci in učenke profesorice Kraljeve! In vsi bi govorili: »Naučila nas je lepo in prav govoriti; naučila nas je našo materinščino; naučila nas je brati knjige in spoznavati naše kulturno bogastvo.«

Res je, vse to je storila profesorica Kraljeva, to je tisto veliko v njenem življenju — to je bilo njeno življenjsko poslanstvo. Izpolnila ga je z vsem srcem in vso vnemo, pa čeprav jo je smrt prezgodaj iztrgala iz naših vrst. Ne bomo je pozabili.

MILJEVA TOMC-JENKOVEC, prof.

Znanstveni simpozij

Sodobne zasnove in perspektive izobraževanja učiteljev

Pedagoška akademija »Žarko Zrenjanin« v Somboru, Inštitut za pedagoško filozofsko fakulteto v Novem Sadu in Pedagoški inštitut Vojvodine v Novem Sadu pripravljajo znanstveni simpozij na temo SODOBNE ZASNOVE IN PERSPEKTIVE IZOBRAŽEVANJA UČITELJEV.

Simpozij bo ena od dejavnosti, organiziranih ob proslavi 200-letnice učiteljskega v Somboru.

Razumljivo je, da se ob spremembah vzgojnoizobraževalnega sistema spreminja tudi izobraževanje učiteljev. Namen simpozija je znanstveno pregledati zgodovinski razvoj, ugotoviti in obravnavati aktualna vprašanja glede na to, kar so pokazale raziskave, ter razpravljati o projekcijah prihodnjega razvoja (1) izobraževanja učiteljev v obdobju usposabljanja za poklic in o (2) izpopolnjevanju med vso delovno dobo.

Kako bo obravnavana tema

O rezultatih znanstvenih raziskav na področju sistema, značaja, vsebine in organizacije izobraževanja učiteljev bodo razpravljali na simpoziju predvsem z naslednjih vidikov:

- ekspanzije (povečanja) znanja kot posledice velikih in številnih znanstvenih odkritij in razširitve ljudskih spoznanj;
- hitrejših in pogostejših sprememb v tehnologijah proizvodnje na vseh področjih dela kot neposredne posledice znanstveno-tehnične in tehnološke revolucije — to se zrcali tudi v vlogi in vsebini izobraževanja;
- demokratizacije (razširjanja in podaljševanja) izobraževanja;
- razvoja izobraževanja kot sestavnega dela združenega dela, ki je v vseh svojih funkcijah, vsebini in oblikah usklajen s potrebami združenega dela in vse družbe;
- razvoja socialističnih samoupravnih odnosov v vsej družbi in še posebej na področju izobraževanja;
- uresničevanja narodnostne enakopravnosti in skupnosti v izobraževanju;
- položaja učencev in študentov kot socialističnih samoupravnih subjektov v izobraževanju;
- kronološke rasti udeležencev vzgoje in izobraževanja (otrok, mladine, odraslih);
- spremenjenega položaja učitelja v okolju, kjer dela glede na vedno večje število strokovnjakov raznih profilov;
- širokega vpliva različnih sredstev na izobraževanje;
- povečanih možnosti uporabe raznih tehničnih sredstev v izobraževanju itn.

Delo simpozija in udeleženci

Simpozij bo v Somboru, maja leta 1978. Vsem, ki se zanj zanimajo, bomo pravočasno sporočili natančni datum o začetku simpozija.

Simpozij bo trajal tri dni.

Delo bo potekalo na plenarnih sejah in po sekcijah.

Avtorji del ne bodo brali, ker bodo vsi udeleženci pravočasno prejeli gradiva, tako da se bodo lahko pripravili na razpravo. Tisti, ki bodo želeli svoje delo dopolniti, bodo imeli za to na voljo pet minut.

Glede na to, da je simpozij znanstvene narave, bodo sprejeta samo dela, ki bodo znanstveni prispevek na področju izobraževanja učiteljev.

Dela lahko obsegajo največ eno avtorsko polo.

Tista, ki bodo uvrščena v program simpozija, bodo izšla v posebni izdaji, avtorji pa bodo prejeli zanje honorar.

SMUČARSKI PAKETI -8 dni

PODKLOŠTER — PEČE

(Arnoldstein), smučanje pri Slovencih na Koroškem, 110 km od Ljubljane

Seštejte vse za 8-dnevno smučanje.

Cena:
od 2.300 din za odrasle
od 1.650 din za otroke

PLAČLJIVO DO 15. MARCA!

7 polnih penzionov, smučarska karta, prevoz z avtobusom, dvakrat kopanje v termalnem bazenu, prost vstop v savno in disco klub; na voljo sta vam šola smučanja in varstvo otrok.

Cene paketov veljajo za odhode 15. 1., 22. 1. in 29. 1. 1977.

ZATRNİK

Paket vsebuje tele storitve:

7 polnih penzionov v hotelu Golf na Bledu, uporaba žičnice na Zatrniku, vsak dan prevoz iz hotela na Zatrnik; turistična taksa.

Cena: 1.877 din

POHORJE

Cena paketa: od 1.688 din

SELLA NEVEA

Cena paketa 1.500 din

ZIMSKÉ POČITNICE OB MORJU

Vabimo vas v hotele z zimskimi bazeni:

- POREČ
hotel Delfin, Parentium, Diamant
- UMAG
hotel Adriatik
- VRSAR
hotel Pineta

PRIJAVE IN INFORMACIJE: Vse poslovalnice TURISTIČNE AGENCIJE VIATOR LJUBLJANA, Titova 36a, tel. 314-544.

VIATOR LJUBLJANA

ZIMSKA SEZONA na VELIKI PLANINI

INFORMACIJE IN PRIJAVE:
V VSEH POSLOVALNICAH
TURISTIČNE AGENCIJE
VIATOR LJUBLJANA,
Titova 36a, tel. 314-544.

VIATOR LJUBLJANA

HOTEL MALOGRAJSKI DVOR — KAMNIK

7-dnevni paket: **1.750.— din**

(7 polnih penzionov, uporaba žičničarskega sistema Velike planine, avtobusni prevoz od hotela do spodnje postaje gondole vsak dan, turistična taksa in prijava).

VELIKA PLANINA — PENZION ŠIMNOVEC

7-dnevni paket, **1.057.— din**

(7 polnih penzionov, uporaba žičničarskega sistema Velika planina, turistična taksa in prijava).

DNEVNA KARTA (prevoz z gondolo, uporaba vlečnic)

● od ponedeljka do petka **50.— din**

● sobota, nedelja, praznik **70.— din**

ENODNEVNI SMUČARSKI PAKET

● od ponedeljka do petka **80.— din**

Paket vključuje:

avtobusni prevoz iz Ljubljane do gondole in nazaj, prevoz z gondolo, uporabo vseh vlečnic, enolončnico, prevoz prtljage (z avtobusom in gondolo)

Cena paketa brez avtobusnega prevoza: **60.— din**

VSEM ŠOLSKIM KUHINJAM NUDIMO

po izjemno ugodnih cenah:

- prvovrstni slovenski cvetlični med
- a) rimfuza po ceni din 34,00 kg
- b) embaliran v aluminijasti foliji 25 gr po ceni din 1,65
- Medeni čaj ali hladni napitek z okusom janež, žajbelj, kamilica, embaliran v aluminijasti foliji 40 gr, po ceni din 2,70

V zgoraj navedene cene so vračunani tudi stroški za prevoz do skladišča kupca.

Za naročila se priporočamo!

OZD

medex

Ljubljana

MLADINSKA KNJIGA, Ljubljana, Titova 3

s svojimi poslovalnicami — knjigarnami, papirnicami, trgovinami na veliko, galerijami v Ljubljani, Celju, Ptuj, Slovenj Gradcu, Mariboru, Velenju, Žalcu, Zagorju ob Savi, Domžalah, Kranju, Novem mestu, Metliki, Tolminu, Bovcu, Kobaridu, Beogradu, Zagrebu in Reki

brest cerknica

industrija pohištva jugoslavija
telefon 061-791200 telex 31167

Proizvodni program

- dnevne sobe
- spalnice
- samske sobe
- kuhinje
- sedežne garniture
- stoli
- iverne plošče

NUDI VSEM

veliko izbiro pisarniškega materiala, birotehnične opreme (pisalne stroje, računalnike, fotokopirne stroje), vse šolske potrebščine za osnovne šole, strokovne, višje in visoke šole.

ODLOČITE SE!

Stopite v našo najbližjo poslovalnico, kjer boste dobro postreženi, dobili pa boste tudi nasvete za vaše želje pri nakupu.

CENTROMERKUR

25

CENTROMERKUR TRGOVSKO PODJETJE eksport-import

trubarjeva 3, 61000 Ljubljana
poštni predal 46/I, jugoslavija

telefon: (061) 24-812
telegram: centromerkur,
Ljubljana
telex: 31-335

fabulon

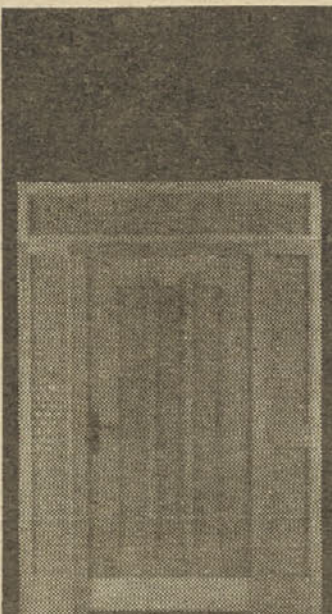
KOZMETIKA

kaj vam nudi lip bled

za
gradnje, rekonstrukcije in
adaptacije vzgojnovarstvenih
zavodov, osnovnih, srednjih,
višjih in visokih šol

BLOK IZ ISO-SPAN ZIDAKOV
(BLOK V RADOVLJICI)

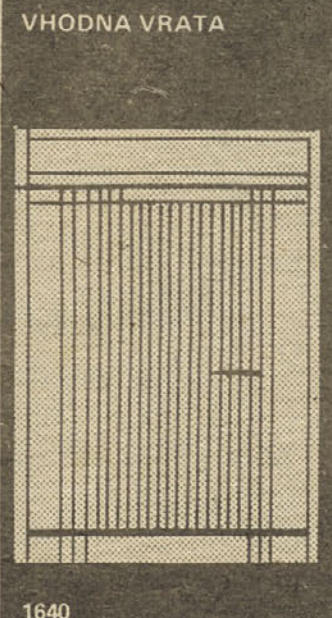
VHODNA VRATA

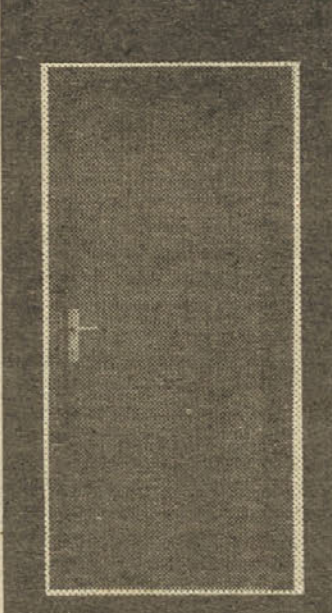
DVIŽNA GARAŽNA VRATA

ZA KOTE

1640

VRATA ZA SOBE
IN KABINETE V ŠTIRIH
FURNIRSKIH IZVEDBAH

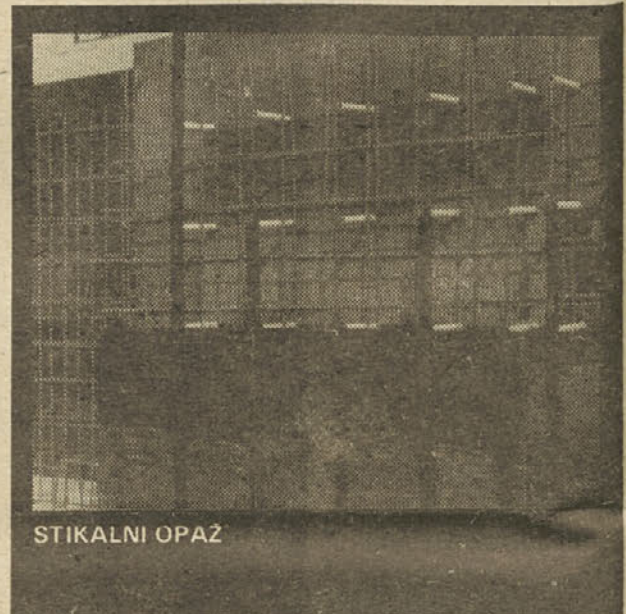
1. ISO-SPAN ZIDAKE,
novost na gradbenem trgu, ki poskrbijo
za toplotno in zvočno izolacijo, so
primerni za montažne vezi in bistveno
zmanjšajo stroške gradbenega
materiala

2. SOBNA, KABINETNA, VHODNA
VRATA, VRATA ZA GARAŽE
in DVIŽNA GARAŽNA VRATA

3. VSAKOVIRSTEN OPAŽ

4. MIKO garniture za balkone in terase
(zložljive mize, klopi in obloge)

5. STUDOR kote za dnevne sobe
internatov in postelje tipa »ANTON«

STIKALNI OPAŽ

SPALNICA ZA INTERNATE

KLASIČNA GARAŽNA VRATA

ZGRADBI DVOJČKA IZ ISO-SPAN ZIDAKOV, KI
JU JE PODJETJE LIP BLEED PODARILLO ZA UČI-
TELJSKI STANOVANJE V VASI KAMNO PRI TOL-
MINU

MIKO KOTICEK ZA INTERNATE IN ŠOLE

lip bled
lesna industrija

64260 bled, ljubljanska c.32

telefon: 064-77384, trgovina 77944

telegram: lip bled telex: 34525 yu lipex